Ročník XXXIII (1956—57) Číslo 8.—10.

ČASOPIS ČS. HOUBAŘŮ

Mykologický sborník

ODBORNÝ LIST ČS. MYKOLOGICKÉ SPOLEČNOSTI V PRAZE
ACTA SOCIETATIS MYCOLOGICAE ČECHOSLOVENICAE

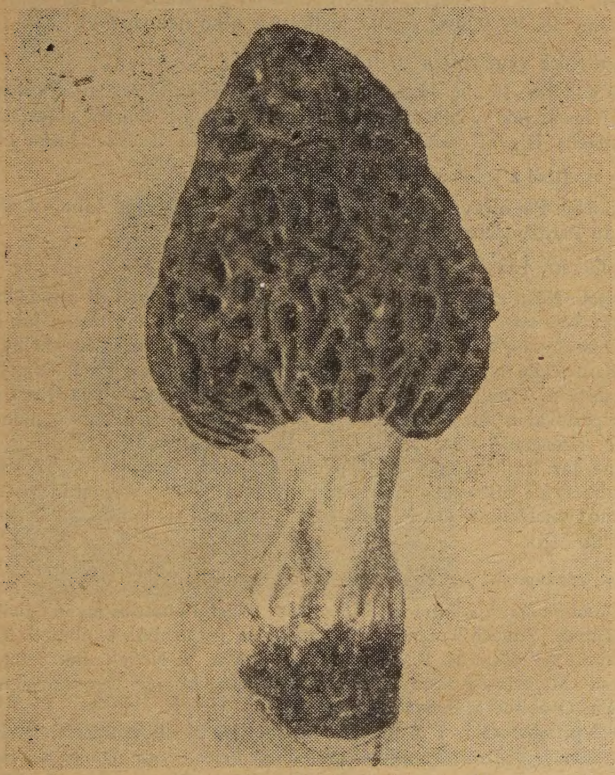

Smrž špičatá (konická) — Morchella conica Pers. Nalezena v Kolíně r. 1954 na zahradě. Sbíral a fotografoval Dr J. Hlaváček. Velmi chutná, jarní houba.

Vydává Československá mykologická společnost za redakce RNDr Jiřího Hlaváčka, RNDr Miroslava Pulcharta, Vlastimila Kedyka, Ing. Miroslava Smotlachy a Dr Roberta Vávry za pomoci kruhu spolupracovníků.

31 JAN 1961

Obsah sešitu čís. 8—10.

a) **Články ze systematické a všeobecné mykologie.** Od str. 113 do str. 127.

RNDr J. Hlaváček: Za Dr F. Smotlachou: Str. 113. B. P. Vassilkov: Systematická studie o druhu (Krombholzia aurantiaca Roques) Gilbert, křemenáči osikovém. Str. 115. Obr. 30. RNDr J. Hlaváček: Houby a dusík. Str. 119. † Dr F. Smotlacha: Poznámky k některým mým názvům. Str. 123.

b) **Výzkum a pozorování hub, rostoucích v ČSR.** Od str. 127 do str. 137.

MUDr J. Veselský: Podhřib kožitý, Tylopilus alutarius Fr. 1922, tr. 127. Obr. 31, 32, 33. Dr Jiří Hlaváček: Šupinovka nádherná. Pholliota spectabilis Fries. Str. 132. Obr. 34. Ing. K. Kunc: Kukmák cizopasný. (Knapp 1829). Ramsbottom byl vypěstován na houbařské výstavě ČMS v Malostranské besedě r. 1956. Str. 134. Jaroslav Zima: Muchomůrka zelená u Orlíka n. Vltavou. Str. 135. † Dr F. Smotlacha: Gyrodon lividus Bull. Str. 135. Jaroslav Vostrčil: Čirůvka fialová a žampion lesní o vánocích. Str. 136. Obr. 35. V. Albertýn: Píle, znalosti a nebo náhoda? Str. 136.

c) **Houby a jejich využití.** Od str. 138 do str. 141.

Jindřich Vodička: Houby na ostravském trhu. F. Cink: Propagujeme sběr více druhů hub. Fr. Helmer: Jak rychle rostou hříbky. M. Kohout: Bohaté naleziště žampionů: obr. 36. Mečíř: Hlavní sezóna jedlých hub. Bohumil Kašpar: Liška oranžová.

d) **Houby škodlivé a jedovaté.** Od str. 141 do str. 143.

Josef Votický: Pět otrav. V. Červený: Zpráva z Litoměřic. E. Zahnová: Příhoda s václavkou. Jan Pacák: Nebezpečný pestřec.

e) **Různé.** Od str. 143 do str. 152.

O. Liebisch: Něco z mé činnosti. F. Trefná: Jak jsme houbařili o prázdninách 1955. A. Červený: Reservace radioaktivního údolí u Piešťan. Jar. Podobský: Jak Marie Majerová chválí houby. Dr K. Rudolf: Houby a hudba. Josef Rada: Lázně, hřiby a uklidněné nervy. J. Kupka: Ze vzpomínek na řed. litovelského gymnasia Dr Fürsta. J. Tušla: Hadovka smrdutá. L. Knauer: Lítost a smích okolo Amanita muscaria. Josef Ajšman: Jak jsem si připěstoval hřiby. J. Podobský: Na houbách. J. Holčák: Co mne přivedlo ke studiu hub. Křemenáč březový. MUDr J. Wurm: Rostou nebo nerostou, když se na ně podíváme. Jar. Entlich: Zpráva z Teplic a závojenka olovová. Obr. 37. Václav Melzer: Patero houbařských přikázání. František Procházka: Houby v Anglii. Spytihněv Krejčí: Něco trochu veselého. † Dr F. Smotlacha: Jak houby sbíráme. Nová mykologická literatura. Str. 151.

f) **Spolkové zprávy.** Od str. 153 do str. 160. Obr. 38.

† Dr F. Smotlacha: Spolupráce ČMS s ROH. Nástin činnosti mykologického kroužku ROH-Pardubice. Vojtěch Trázník: Vzpomínka na J. Otrubu. A. Otáhal: Zpráva o činnosti ostravské odbočky. M. Fišerová: Naše výstava. V. Novák: Jak pracuje vinohradská odbočka. Mičurinský kroužek. Škola Bušovice. Milada Dvořáková. Obr. 39. Jaroslav Tušla: O oblibě Mykologického sborníku.

Obrazová příloha: Obr. 1. Šupinovka nádherná. Pholliota spectabilis Fries. Obr. 2 a 3 Šupinovka nádherná. Pholliota spectabilis Fries. Foto: Dr J. Hlaváček. Obr. 4. Bedla červenající — Macrolepiota rhacodes (Vitt) Singer. Obr. 5. Hřib kovář — Boletus erythropus Fr. Foto: Dr J. Hlaváček. Obr. 6 a 7 Kukmák cizopasný — Volvaria surrecta (Knapp 1829). Ramsbottom. Foto: Ing. K. Kunc.

Podle svého slibu přinášíme již v tomto čísle fotografickou čtyřstránkovou přílohu. V příštím ročníku bude vycházet tato příloha v každém sešitě. Připravujeme i barevné fotografie.

a) Články ze systematické a všeobecné mykologie.

Dr Jiří Hlaváček:

Za Dr Fr. Smotlachou.

Д-р Иржи Главачек: К кончине д-ра Франтишека Смотлахи.

Nedávno jsme oslavovali 70. narozeniny významného popularisátora houbařství, československého mykologa, doc. Dr Fr. Smotlachy. Dnes již není mezi námi. Zemřel 18. června 1956 v Praze ve věku 72 let po dlouhotrvající záludné chorobě.

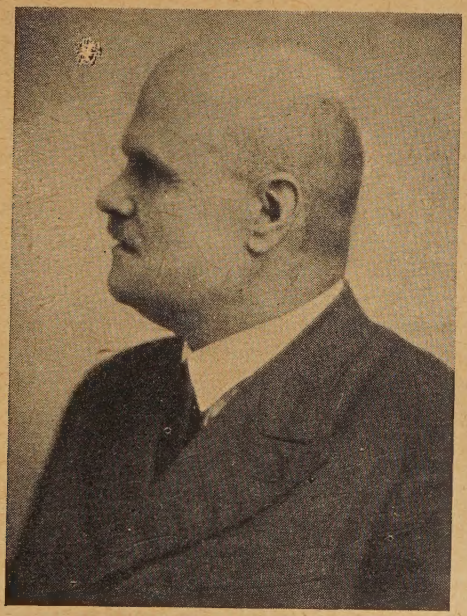

Obr. 29. Dr F. Smotlacha

Fr. Smotlacha se narodil 30. ledna 1884 na Kopci Sv. Jana (Zámečku) u Hradce Králové jako syn chudého rolníka. Po příkladu svého otce, vesnického písmáka a milovníka přírody, si již v mládí oblíbil hluboké lesy hradecké. Jeho zájem o přírodu se soustředil na ovocné stromy a na houby. Druhou stránkou jeho zájmů byla tělesná výchova. Se značnými finančními obtížemi vystudoval hradecké gymnasium a vstoupil na filosofickou fakultu Karlovy university v Praze, aby zde studoval přírodní vědy a tělesnou výchovu. Již za studií se zabýval

intensivním studiem hub. Jeho universitními učiteli byli především akademik prof. Dr B. Němec a prof. Dr J. Velenovský, v jehož ústavu pracoval Smotlacha na své disertační práci. R. 1911 získal titul doktora filosofie. Krátký čas potom působil jako profesor na pražských středních školách. Světovou válku prožil jako voják na frontě i v zázemí. Po válce organisoval na pražských vysokých školách výuku tělesné výchovy, zprvu jako lektor, později jako ředitel Ústavu pro tělesnou výchovu. Z tohoto oboru se také habilitoval a získal hodnost docenta. Po uzavření československých vysokých škol nacisty těsně před druhou světovou válkou byl Smotlacha pensionován a věnoval se převážně popularisaci houbařství.

Význam Fr. Smotlachy pro čs. houbařství tkví především v jeho velké práci popularisační a organisační. Fr. Smotlacha navazuje touto svou činností na významného českého propagátora houbařství Jana Bezděka († r. 1915) a jeho školu. V období mezi oběma světovými válkami byl vedoucím představitelem československé praktické mykologie. Od r. 1907 pořádal téměř každoročně výstavy hub, organisoval houbařské přednášky, kursy a vycházky. Založil houbařskou poradnu, jež určila zdarma od r. 1909 dodnes hodně přes 100.000 zásilek různých druhů hub. V r. 1919 založil spolu s akademikem Dr B. Němcem »Časopis čs. houbařů«, později přejmenovaný na »Mykologický sborník« (dnes již v 33. ročníku), jehož byl vedoucím redaktorem. Jeho organisační úsilí vyvrcholilo r. 1921 založením Čs. mykologické společnosti, jejímž předsedou byl nepřetržitě až do své smrti. Shromáždil kolem sebe několik set obětavých spolupracovníků, kteří slovem i písmem šířili znalosti hub v širší veřejnosti a propagovali jejich využití. Smotlacha má značný podíl na radostné skutečnosti, že naši houbaři znají dobře velký počet jedlých hub a dovedou jich využít a zároveň znají nejdůležitější houby jedovaté a chrání se před nimi.

Vedle propagace se zabýval Fr. Smotlacha některými otázkami vědecké mykologie, zejména v prvé etapě své činnosti, kdy působil převážně na botanickém ústavu Karlovy university. Nutno předeslat, že Fr. Smotlacha byl v mykologii u nás průkopníkem; tato okolnost se odráží v celé jeho vědecké práci. Zabýval se podrobnými systematickými studiemi o vyšších Hymenomycetech (houby rouškaté), zejména řádu Agaricales-bedlovité a monograficky zpracoval české hřiby — Boletaceae (1911). Jako žák akademika Dr B. Němce se zabýval rovněž některými otázkami mykorhizy, zejména řešením vztahů některých druhů Agaricales (bedlovité) k lesním stromům. Spolu s J. Peklo patří k prvním botanikům u nás, kteří upozorňovali na symbiosu vyšších Hymenomycetů (Agaricales) s našimi stromy.

Mimo to sledoval Fr. Smotlacha některé otázky života a růstu hub, sbíral lidové názvy hub a zajímal se o všechny možnosti jejich praktického využití.

Za svého plodného života uveřejnil několik set prací, ať již původních pozorování nebo popularisujících a organisujících článků.

Z knižních prací jmenujeme: Monografie českých hub hřibovitých (1911). Houby rouškaté (1912, Bayerova Botanika). Život hub (1914). Němec-Smotlacha: Naše houby, I., II. (1918/1919). Jedovaté houby (1918). Přehled hub (1935, tři vydání). Houby v kuchyni (1935, tři vydání). Otravy houbami (1936, tři vydání). Přednášky a stati o houbách (1937). Vyšší houby a zelené rostliny (1938). Pěstování hřibů (1938). Námel, jeho výzkum, sběr a pěstování (1940). Smotlacha-Vejrych: 50 druhů hub, které doporučujeme (dvě vydání). Atlas hub, I. díl (tři vydání) atd.

Rozvoj praktické mykologie v ČSR je nerozlučně spjat s jménem doc. Dr Fr. Smotlachy. Je především jeho zásluhou, že praktická mykologie je u nás rozšířena, jako nikde na světě, a má vysokou odbornou úroveň. Práce Dr Smotlachy byla také kritisována. I kdybychom však kritisované nedostatky přijali jako oprávněné, stačila by samotná jeho veliká práce na poli praktické mykologie a popularisace houbařství k tomu, aby mu zajistila čestné místo v dějinách čs. mykologie. Na jeho práci nikdy nezapomeneme.

B. P. Vassilkov, Leningrad (Psáno pro MSb):

Systematická studie o druhu Krombholzia aurantiaca (Roques) Gilbert, křemenáči osikovém.

[Conspectus systematicus Krombholziae auriantiaceae (Roques) Gilbert.]

Б. П. Васильков (Ленинград): **Систематическая работа о виде Krombholzia aurantiaca (Roques) Gilbert — осиновике.**

V článku se pojednává o Křemenáči osikovém a okruhu jeho forem. Práce se opírá o podrobné studie in přírodě i v laboratoři, jež byly po léta tomuto druhu věnovány. Analytický materiál a theoretické vývody, jež vedly k tomuto druhovému pojetí Křemenáče osikového, byly uvedeny v jiné práci, VASSILKOV (1954).

Přehled synonymiky: Krombholzia aurantiaca (Roques) Gilb. 1931. Krombholzia aurantiaca f. aurantiaca Vassilk., f. rufescens Vassilk., f. arctica Vassilk., f. quercina Vassilk., f. duriuscula Vassilk., f. percandida Vassilk.; Kromb. aurantiaca ssp. rufa Mre. (1933), ssp. duriuscula Mre. (1933); Kromb. versipellis Karst. (1881); Kromb. floccopoda Gilb. (1931); Kromb. duriuscula Gilb. (1931), non Singer (1938); Kromb. rufescens Singer (1938); Kromb. rufescens var. quercina Pilát (1951); Kromb. rufescens var. percandida Pilát (1951); Boletus aurantiacus Roques (1821); Bol. scaber β rufus Pers. (1825); Bol. scaber γ decipiens Pers. (1825); Bol. scaber var. aurantiacus Barla (1859); Bol. scaber var. duriusculus Jacz. (1913); Bol. versipellis Fr. (1836), Sacc. (1888), Jacz. (1913); Bol. versipellis var. arcticus Lebed. (1937);

Bol. versipellis var. ericetorum Vassilk. (1944), var aurantiacus Vassilk. (1948), var. rufescens Vassilk. (1948), var. percandidus Vassilk. (1948), var. populinus Vassilk. (1953); Bol. rufus Kromb. (1836); Bol. rufus ssp. duriusculus Maubl. (1946); Bol. viscidus Noulet et Dassier (1938), non Lin. nec Fries; Bol. floccopus Rostk. (1844), non Fr., (per error in Fr. 1874); Bol. duriusculus Schulz. (1874); Bol. griseus Sacc. (1905); non Frost (1878); Bol. populi Smotl. (1911); Bol. rufescens Konr. (1932); Bol. percandidus Vassilk. (1944); Gyroporus rufus Quel. (1886); var. duriusculus Quel. (1886); Gyroporus griseus Quel. (1902); Boletopsis rufa Henn. (1900); Trachypus rufus Bat. (1908); Trachypus scaber var. duriusculus Bat. (1908); var. griseus Bat. (1908); Trachypus aurantiacus Romagn. (1939); Trachypus duriusculus Konr. et Maubl. (1952); Tubiporus rufus Rick. (1918); Krombholziella aurantiaca Mre. (1937), ssp. rufa Mre. (1937); Leccinum versipelle Snell. (1944); Leccinum aurantiacum Sing. (1947); Leccinum testaceoscabrum Sing. (1947).

Příslušné citace literatury jsou v práci VASSILKOVA (1956).

Popis:

Klobouk 4—30 cm v průměru, z počátku polokulovitý pak poduškovitý, tence plstnatý, někdy tence vláknitě šupinkatý, nebo naopak takřka holý, hladký, suchý, na okraji s převislým kožitým lemem, rudý, žlutý, oranžový, šedý nebo bílý, s více méně znatelnými odstíny jiných barev, a s větší nebo menší pronikavostí základní barvy; při doteku obvykle neměnlivý; je-li však barva klobouku bílá, mění se na otlačených místech do hnědočerna.

Trubky volné, nebo hluboce vykrojené, od dužniny snadno odlupitelné, pory drobné, okrouhlé, z počátku bílé, bělavé nebo kouřově šedé, později špinavě bělavé, přecházející do špinavě šedě rezavé.

Třeň 8—22×1,5—4,5 (6,5) cm, válcovitý, k basi poněkud ztlustlý, někdy trochu baňatý, tence vláknitý, bílý, s více méně protáhlými bílými, rezavými, nahnědlými nebo černými šupinami.

Dužnina masitá, kompaktní, zejména ve třeni, bílá, na basi třeně nezřídka nazelenalá, na lomu zprvu více méně růžoví, pak špinavě fialoví až špinavě šedne; někdy výrazně hnědne (u bílých forem) nebo konečně více méně rychle černá; bez vůně a chuti.

Hyfy povrchu klobouku válcovité, přehrádkované, bez přesek, s buňkami (5) 6—11—15—18 (27) μ tlustými, válcovitými, zaokrouhlenými nebo zašpičatělými na vrcholu, bezbarvými nebo více méně zbarvenými, bledě oranžovými, bledě hnědožlutými nebo špinavě žlutými. Sférocysty 15—40 μ v průměru, často mezi hyfami. Trama rourek je bilaterální. Dermatocystidy 25—60×9—20 μ baňaté, bezbarvé nebo častěji více méně zbarvené; na třeni jsou někdy přítomny i dermatobasidie. Cystidy hymenia 30—60×6—12,5 μ Basidie 25—40×10 až 12,5 μ s 2—4 sterigmaty. Spory (9) 11—18 (22)×(3,7), 4,5 až 5,5 (6) μ, elipsoidně vřetenovité, někdy mírně vykrojené na basálním konci (u sterigmatu), bezbarvé (mladé) až žlutohnědé; výtrusný prach okrově hnědý.

V osikových, topolových, březových, dubových, borových a jedlových lesích, v tundře, v alpinském a subalpinském pásmu hor, uprostřed keřovitých druhů břízy Betula Middendorffii, B. rotundifolia, B. exilis, a B. nana. Se všemi těmito lesními, keřovitými i keříčkovitými druhy tvoří mykorhizu. Vyskytuje se velmi často, nezřídka velmi hojně; na jihu je výskyt řidší. Roste v červnu až v říjnu.

Obr. 30. Křemenáč osikový — Krombholzia aurantiaca (Roques) Gilbert. Prvotřídní jedlá houba. Foto: archiv MSb.

Roste v Evropské arktice, na Kavkaze, na Sibiři, Dálném Východě, v Evropském SSSR, v západní Evropě a v Severní Americe.

Je jedlý čerstvý, sušený i marinovaný. Patří do druhé užitkovostní třídy. Při sušení černá, pro což patří v prodeji k t. zv. »černým houbám«.

Klíč k určování forem křemenáče osikového:

A) Klobouk není bílý.
B) Šupinky na třeni narezavělé, hnědé nebo černé.
C) Klobouk není šedý, bez šedého odstínu, dužnina není tvrdá.
D) Klobouk oranžový, hnědožlutý, v borových nebo březových lesích.
E) Klobouk oranžový . . . . . f. arctica.
EE) Klobouk žlutohnědý . . . . . f. rufescens.
DD) Klobouk cihlově hnědý, dubiny . . . . . f. quercina.
CC) Klobouk šedý, neb s šedým odstínem, dužnina tvrdá . . f. duriuscula.
BB) Šupinky na tř. bílé n. bělavé.
F) Klobouk rudý, osikové lesy . . . . . f. aurantiaca.
FF) Klobouk oranžový, v jedlových lesích . . . . . f. intermedia.
AA) Klobouk bílý . . . . . f. percandida.

Forma aurantiaca (Roques) Vassilk. c. n., křemenáč červený.

Klobouk rudý nebo hnědorudý. Rourky v mládí bělavé, třeň s bílými pak slabě tmavnoucími šupinkami. Dužnina na lomu rychle fialoví. V osikových lesích na více méně úrodné, hlinitopísčité půdě, částečně zavlažované. Roste především v lesním pásmu evropské části SSSR a Sibiři. VI—IX. Vyskytuje se často nezřídka hojně.

Forma rufescens (Konr.) Vassilk. c. n., křemenáč žlutohnědý.

Klobouk žlutohnědý až hnědožlutý, často tence vláknitě šupinkatý. Rourky v mládí obyčejně kouřově šedé; třeň s černými nebo temně hnědými šupinkami; někdy v mládí jsou skořicově hnědé nebo narezavělé. Dužnina na lomu obvykle růžoví, pak blátivě šedne nebo fialoví. V březových a borových lesích a tundrách, s břízou trpasličí, na málo úrodných, písčitých, rašelinitých, nebo kamenitých půdách, nejčastěji při středních podmínkách vlhkosti. Roste v evropské části SSSR a na Sibiři od června do září hojně.

Forma arctica (Lebed.) Vassilk. c. n., křemenáč arktický

Klobouk jasně oranžový, červeně oranžový. Rourky v mládí obyčejně kouřově šedé. Třeň s šupinkami nahnědlými až černými. Dužnina na lomu červenající, pak blátivě fialová. Různé, nejčastěji borové a březové lesy severního lesního pásma; také v Chibinské lesotundře s Betula tortuosa někdy s příměsí Betula nana. Pravděpodobně v arktice všeobecně rozšířený, místy hojný (Chibiny). Pozn.: Popis Lebeděvy není přesný. Naše studia v přírodě, v témž místě, odkud pocházely její sběry, a analysa autentických vzorků typu v herbáři dokázaly identitu našich hub s typem Lebeděvy.

Forma intermedia Vassilk. f. n., křemenáč prostřední.

Klobouk oranžový, rourky v mládí bělavé, třeň s bílými šupinkami, dužnina na lomu fialově šedá.

V jehličnatých a smíšených lesích Marijské republiky (východ. od Moskvy — pozn. red.). Rozšíření po SSSR není dosud vyjasněno. Spojuje znaky forem arctica a aurantiaca.

Forma quercina (Pilát) Vassilk. c. n., křemenáč dubový.

Je podobná formě rufescens, ale klobouk je cihlově hnědý. Ve smíšených, borových a dubových lesích, pod dubem na vlhkých písčitých půdách jihozápadní části evropského SSSR.

Je znám z Žitomirské a Kyjevské oblasti USSR. Rozšíření a výskyt také u této formy nejsou vyjasněny.

Forma duriuscula (Schulz.) Vassilk. c. n., křemenáč tuhý.

Je relativně menší než předešlé formy, ale silnější a tužší. Klobouk dosti široký, s relativně krátkým a tenkým třeněm, někdy poněkud

baňatým. Zevnějškem často připomíná Kozáka, od něhož se však snadno pozná dle kožitého lemu na okraji klobouku. Klobouk světle hnědý nebo hnědožlutý, obyčejně s šedavým odstínem, někdy šedohnědý, hnědošedý až temně šedý. Rourky v mládí blátivě bílé nebo našedivělé. Třeň s drobnými, četnými tmavě hnědými nebo černými šupinkami. Dužnina velmi tvrdá, tuhá, zejména v třeni, na lomu zlehka růžoví, pak velmi zvolna temní až do fialově šedé. Často jen zrůžoví. Pro svou tuhou dužninu nemění prakticky při sušení pro herbář své rozměry. Ve světlých, řídkých lesích, zejména topolových, dosti zřídka v osikových lesích na hubených, silně prohřátých písčitých půdách. Též však v horní tundře (Chibiny), kde plodnice hřibu převyšuje trpasličí břízu (Betula nana). V evropské části SSSR, od tundry do polopouští a též na Sibiři. Je velmi řídký.

Forma percandida Vassilk. c. n., křemenáč bělostný.

Klobouk skoro bílý nebo bílý, rourky v mládí bělavé nebo žlutobělavé. Třeň s bílými vločkatými šupinkami, tmavnoucí na otlačených místech. Dužnina na lomu zprvu růžová, pak rychle temně hnědnoucí až černající, zejména ve třeni.

V borových a jedlovobřezových lesích, s mechem, s jeřabinou v podrostu, s Molinia coerulea v přízemním patře (vždy?), ve středním Povolží — Marijská republika, v Leningradské oblasti a v Chibinách.

Резюме: Статья посвящена подосиновику и его формам. Работа опирается на подробное изучение этого вида в природе и в лаборатории.

Literatura

Vassilkov B. P. (1954), K otázce druhu u kloboukatých hub na příkladu Krombholzia aurantiaca (Roques) Gilbert, Botan. žurnal 5. — Vassilkov B. P. (1956), Conspectus systematicus Krombholziae aurantiaceae (Roques) Bilb. et huius formarum in URSS inventarum. Botan. materialy, Otděla sporovych rastenij XI : 134 až 140 : 1956.

Dr Jiří Hlaváček

Houby a dusík.

Д-р естеств. наук Иржи Главачек: **Грибы и азот.**

Dusík je prvek, jenž je nepostradatelný ve výživě hub. Patří spolu s uhlíkem, kyslíkem a vodíkem k základním biogenním prvkům, jež tvoří podstatnou součást živé hmoty každého organismu. Je obsažen ve všech částech houbových buněk. Především v bílkovinách buněčné plasmy, pro něž má neobyčejný význam. Ještě významnější úlohu má v bílkovinách jádra; je obsažen v nukleových kyselinách — nejdůležitější to součásti jaderné hmoty —, jež má prvořadý význam v řízení životních pochodů buňky a pro zachování dědičných druhových vlast-

ností. U převážné většiny hub (s výjimkou plísní z třídy Oomycetes) je kromě toho dusík obsažen i v bláně buněčné, jež je tvořena chitinem. Dusík je složkou důležitých houbových enzymů a podílí se rovněž na stavbě houbových vitaminů.

Jelikož je dusík důležitou součástí živé hmoty hub, musí houby neustále doplňovat své zásoby dusíkatých látek. Rostou-li v prostředí, kde je dusíku nedostatek, dochází k zastavení růstu a později i k odumření houby. V prostředí bez dusíkatých látek (včetně atmosférického dusíku) houby žíti a růsti nemohou. Jako zdroj dusíku mohou houbám sloužiti četné dusíkaté sloučeniny, anorganické i organické. Z látek anorganických jsou to zejména amoniak a jeho soli a dusičnany. Některé druhy hub (plísní) však dovedou využívati i vzdušný dusík molekulární, na př. *Phoma causarina* — TOUVE a spol. (1949), dusitany, na př. *Blakeslea trispora* Th. — LEONIAN a LILLY (1938), nebo dokonce i sloučeniny kyanové, na př. *Aspergillus niger* Van Tieghem — IVANOV a CETKOV (1936). Z organických látek jsou to především ty, jež se nalézají v přírodě jako produkty rozkladu (hydrolysy) bílkovin, tedy bílkoviny, metaproteiny, proteozy, peptony, peptidy a aminokyseliny. Kromě toho mohou houby využíti řadu dalších organických sloučenin dusíku, jako různé amidy, imidy, guanidin, kreatin, močovinu a další. Nejvýznamnějšími organickými zdroji dusíku jsou pepton a aminokyseliny. Pepton je směs peptidů a aminokyselin a obsahuje rovněž většinu vitaminů, jež houby potřebují k životu. Je často užíván jako zdroj dusíku v živných půdách při umělém pěstování hub. Aminokyseliny jsou prvním článkem při tvoření bílkovin v těle a posledním při jejich rozpadu. Lze je rozděliti na prvotné a druhotné, dle toho, jsou-li houbami tvořeny přímo, nebo jsou-li synthetisovány z aminokyselin prvotních — STEINBERG (1942). Ukázalo se však, že pro různé druhy hub jsou prvotními různé aminokyseliny; ba dokonce, že jedny a tytéž aminokyseliny mohou býti pro určité druhy hub prvotní a současně pro jiné druhy druhotné a opačně — LEONIAN a LILLY (1938, 1942). Dále se ukázalo, že směs aminokyselin je pro houby vhodnější nežli aminokyseliny jednotlivé, jak o tom svědčí pokusy LEONIAN a LILLY (1940) s plísní *Phycomyces blakesleeanus* Bgf.

O způsobu, jakým houby využívají aminokyseliny jako zdroje dusíku, se názory lišily (BRENNER 1914). Raciborski se domníval, že aminokyseliny jsou houbami zprvu deaminovány (je od nich odštěpena jejich aminová skupina). Czapek naproti tomu soudil, že se usvojují v nezměněném stavu. Dnes víme, že při usvojování aminokyselin se uplatňují oba způsoby, různě dle druhu aminokyseliny a houby. Deaminace aminokyselin probíhá několikerým způsobem; jednak se aminová skupina $-NH_2-$ může hydrolyticky odštěpit za vzniku skupiny hydroxylové $-OH-$, nebo dojde současně k dekarboxylaci a kyselinová skupina $-COOH-$ je nahrazena skupinou $-OH-$, nebo konečně se $-NH_2-$ skupina může odštěpit za současného okysličení uhlíku, s nímž byla svázána, na ketoskupinu $-CO-$. Z takto »zpraco-

vaných aminokyselin je dusík využíván ve formě amoniaku $—NH_3—$, jenž vzniká ve všech těchto přeměnách. Některé prvotní aminokyseliny však mohou býti houbami využity (vstřebány) přímo, bez předběžného rozkladu, a použity celé jako stavební materiál pro synthesu bílkovin houbových buněk.

S dusíkem a jeho sloučeninami se houby setkávají v dostatečné míře na každém stanovišti. V půdě jsou obsaženy minerální dusíkaté látky (dusičnany, soli amonné, amoniak) a různé organické zplodiny rozkladu rozmanitých zbytků rostlin a živočichů. Také dřevo obsahuje minerální dusíkaté soli. Komposty a hnojená místa jsou bohatá na nejrůznější organické i anorganické sloučeniny dusíku. Konečně nesmíme zapomínat na dusík obsažený v plynném stavu v ovzduší. Všechny tyto zdroje dusíkatých látek dovedou houby využívati, rozkládati je a budovati z nich vlastní živou hmotu. Ne však všechny druhy hub dovedou ve stejné míře zužitkovávat tyto zdroje dusíku.

Podle toho, jaké formy dusíkatých sloučenin dovedou houby využívati, dělí je ROBBINS (1937) a po něm i STEINBERG (1939, 1950) na čtyři skupiny. Prvá skupina hub dovede využívat všechny zdroje dusíku, anorganické, organické i atmosférický, plynný dusík. Druhá skupina nedovede zužitkovat plynný dusík, jinak však může potřebovat všechny ostatní zdroje, t. j. anorganický i organický dusík v nejrůznějších podobách. Třetí skupina zužitkuje organický dusík a z anorganického dusíku sloučeniny amonia, nikoliv dusičnany a plynný dusík. Konečně čtvrtá skupina dovede využít pouze organický dusík a nemůže potřebovat formy ostatní. Toto rozdělení je ovšem dosti schematické a jak už ROBBINS sám ukázal, může být ovlivněno do značné míry podmínkami prostředí, ve kterých houby rostou. Schopnost, usvojovati si různé dusíkaté zdroje, závisí zejména na dostatku vitaminů, na reakci (pH) půdy, na dostatku kyslíku a energetických zdrojů a na dostatku dalších živin.

Podstatnou zvláštností prvé skupiny, jíž se liší od všech ostatních, je schopnost získávat dusík v plynném stavu ze vzduchu. Tato význačná vlastnost některých mikroorganismů byla studována již koncem minulého století. FRANK (1892) zaznamenal tuto vlastnost u houby Hormodendron cladosporoides v kultuře bez zdrojů dusíku. BERTHELOT (1893) přikládá tuto schopnost druhům *Aspergillus niger* Van Tieghem a *Alternaria tenuis,* SAIDA (1901) druhům *Phoma betae* (Oud) Frank, *Aspergillus niger* Van Teighem a *Mucor stolonifer.* LATHAN (1909) potvrzuje schopnost vázat plynný dusík u *Aspergillus niger* Van Tieghem, zatím co PENNINGTON (1911) tyto údaje vyvrací. DUGGAR a DAVIS (1916) zjistili, že *Phoma betae* (Oud) Frank váže vzdušný dusík při pěstování na odvaru z cukrovky a na sladince, zatím co se tato schopnost v týchž podmínkách neprojevila u *Aspergillus niger* Van Tieghem, *Macrosporium commune* Rabh. *Penicillium digitatum* Sacc., *P. expansum* Link. a *Glomerella gossypii* (Southw.) Edg. Tyto negativní výsledky byly potvrzeny dalšími autory, na př. ROBERSEM (1931). Až do poslední doby byla tedy otázka vázání vzdušného dusíku houbami sporná. Teprve použitím značkovaného dusíku (radioaktivního isotopu N^{15}) prokázali někteří autoři schop-

nost usvojování si dusíku z ovzduší nejen u *Phoma causarina* TOUVE a spol. (1949), ale i u vyšších symbiotických hub (škola Melinova).

Význačným rysem druhé skupiny je schopnost využíti dusík z dusičnanů. Využívání tohoto typu dusíku (NO'_3) je podmíněno schopností těchto hub přeměňovati jej (redukce) v dusík amoniový (NH_4). ROBBINS (1937) uvádí, že není známý ani jediný druh houby, jenž by dovedl získávat dusík z dusičnanů a přitom nebyl schopen užívat dusík amoniový. Tím ovšem není řečeno, že by pro určité druhy hub nebyl dusičnanový dusík vhodnější než amoniový. Schopnost usvojovat si dusičnanový dusík byla zkoušena v četných pokusech mnoha fysiology. Na př. JOUNGEM a BENNETEM (1922), ROBBINSEM a KAVANAGHEM (1942) a LILLY a BARNETTEM (1951). Jako příklad uvádíme některé druhy hub, jež jsou schopné využívat dusičnanový dusík: *Armillariella mellea* (Fr.) Karst., *Ascobolus denudatus, Cercospora beticola* Sacc., *Collybia tuberosa* (Fr.) Quel., *Collybia velutipes* Curt., *Cordyceps militaris* Link., *Glomerella cingulata* Ston., *Lentinus tigrinus* Fr., *Marasmius fulvobulbilosus* R. Fr., *Ophiobolus graminis* Sacc., *Phoma betae* (Oud.) Frank, *Pleurage curvicolla* auct., *Pyronema confluens* Tul., *Pythium debaryanum* (Hesse) De By., *P. intermedium* De By., *Corticium solani* (Prill.) Bourdot a Galzin, *Sclerotinia sclerotiorum* (Lib.) De By., *Sordaria fimicola* Rob., *Xylaria anali* From.

Třetí skupina se vyznačuje neschopností získávání dusíku z ovzduší i z dusičnanů. Umí využívat pouze dusík amoniový a ovšem dusík organický, tedy dusík v redukované formě. To jest v oxydačním stupni, v němž dusík využívají ke stavbě své živé hmoty. Mohou tedy býti charakterisovány neschopností převádět dusík z jednoho oxydačního stupně do druhého, t. j. redukovati jej. Touto fysiologickou skupinou se zabývali ve své práci ROBBINS (1937) a LINDEBERG (1944), jenž pracoval hlavně s rodem Marasmius Fr. Jako příklad uvádíme několik druhů, jež patří do této skupiny: *Basidiobolus ranarum* Eid., *Ceratostomella fimbriata* Ell. et Holst., *Cyathus striatus* (Huds.) Wild., *Endothia parasitica* (Murr.) And. a. And., druhy rodu *Marasmius* Fr. — *alliaceus* Fr., *chordalis* Fr., *epiphyllus* Fr., *foetidus* Fr., *graminum* Fr., *performis* Fr., *peronatus* Fr., *putilus* Fr., *ramealis* Fr., *rotula* Fr., *scorodonius* Fr.; *Monilinia fructicola* (Wint.) Hon., *Mucor flavidus* Bain., *M. hiemalis* Wehm., *M. stolonifer, Phycomyces blakesleeanus* Bgf., *Pleurotus ostreatus* Fr. a *Rhizopus nigricans* Ehrenbg.

Konečně do poslední, čtvrté skupiny patří houby, jež jsou schopny usvojovati si pouze dusík organických sloučenin a nemohou využívati anorganický dusík (ani dusičnanový ani amoniový), ani dusík z ovzduší.

Nároky hub na organické sloučeniny dusíku se však různí. Různé druhy hub různě využívají rozmanité organické sloučeniny jako zdroje dusíku. Tak na př. některé druhy hub dovedou využít pouze aminokyseliny, nebo jejich směsi s polypeptidy (na př. pepton). *Blastocladia pringsheimii* Reinsch. vyžaduje aminokyselinu methionin a možná další aminokyseliny — CANTINO (1949). Některé kmeny *Neurospory* vyžadují rovněž některé aminokyseliny jako zdroje dusíku. LEONIAN a LILLY (1938) uvádějí, že *Coprinus lagopus* Fr. a *Pleurotus corticatus* Fr. dobře rostou na půdě s pěti aminokyselinami, zatím co na půdách s anorganickým dusíkem nerostou.

Všechny tyto zdroje dusíku, s výjimkou amoniaku a některých prvotních aminokyselin, jsou v procesu usvojování dusíku chemicky přeměňovány. V prvém stupni jsou nejčastěji převedeny na amoniak. Ve druhém stupni jsou z amoniaku tvořeny prvotní aminokyseliny, na př.

navázáním amoniaku na některé ketokyseliny — kys. pyrohroznovou, ketoglutarovou a další. Ve třetím stupni tvoří se druhotné aminokyseliny (transaminačními reakcemi) z prvotních aminokyselin. Konečně ve čtvrtém stupni tvoří se při synthese bílkovin z prvotních i druhotných aminokyselin peptidy, polypeptidy a konečně bílkoviny. Procesy látkové výměny dusíkatých sloučenin lze shrnout v tomto schematu:

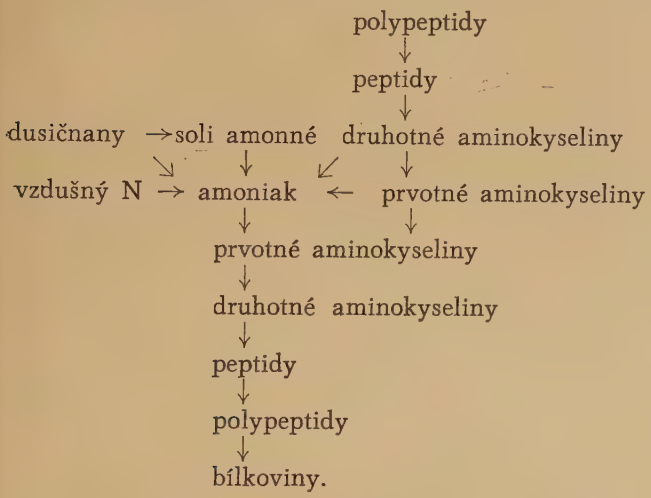

Резюме: В статье даны сведения о азоте, элементе необходимом для питания грибов, о его источниках и использовании. Приведены схематически процессы обмена веществ азотных соединений.

Literatura

Hawker L. (1950) Physiology of Fungi. Londýn. — Lilly a Barnett (1951) Physiology of the Fungi. New York. — Wolf a Wolf (1949) The Fungi. New York. — Robbins W. J. (1937) The assimilation of plants of various forms of nitrogen. Am. Jour. Bot. 24 : 243—250. — Rose W. C. (1938) The nutritive significance of the aminoacids. Physiol. Revs. 18 : 109—136.

V těchto pracech jsou citace ostatní bohaté literatury.

† Dr Fr. Smotlacha:

Poznámky k některým mým názvům.

1. **Boletus hortensis Sm.** (pulverulentus Opat.) hřib sadní neb lipový.

Již v mládí sbíral jsem jej k jídlu a doma byl mou babičkou přijímán a nazýván lidově poddoubníkem lipovým, jako další poddoubníky (podoubníky), t. j. B. subtomentosus L. ex Fr., B. chrysentereon Bull. ex Fr. Tehdy jsem jej nazýval poddoubník sadní (či lipový). V r. 1907 na prvních svých výstavách ve Třebši a na N. Hradci Kr. (obé dnes Hradec Kr.), vystavil

jsem jej pod jménem B. hortensis — hřib sadní či lipový. Sadní proto, že jsem jej znal po dlouhá léta ze sadů a zahrad, umístěných na sever pod staletým lipovým stromořadím (je tam i moje zahrada), vedoucím od západu k východu po mém rodišti Kopci sv. Jana (Zámeček), ležícím na návrší, táhnoucím se na jih od Hradce Králové (patří k posledním výběžkům Orlických hor). Stromořadí toto ohraničuje na severní straně širokou cestu, vedoucí z kopce sv. Jana na Nový Hradec Kr. od západu k východu a vroubí ji i dále za naší dědinou, kde jsou pole. Hřib sadní rostl a roste jen pod lipami staletými a nikoliv mladými, ač i to není vyloučeno. (O padesát let později našel jsem náš hřib — B. hortensis Sm. pod lipami v Novém Městě na Moravě, kde jsem měl houbařský kurs a kde mají ze starých lip v městě celý sad.) Že patří jako symbiont k lípě bylo a je každému jasné. Je to i dnes zřejmé na mé pokusné mykologické zahradě. V jednoducném stínu starých lip má olivově šedý klobouk, jako poddoubníky, ve dvojitém stínu (to je vzácné!) je na klobouku žlutý, na slunci, 20—30 m od kmene, kam již stín lip nezasahuje, ale kořeny ano, a kde není jiného stínu, je na klobouku více méně červený, čili patří mezi moje hřiby (a houby) sluneční, vlivem slunce význačně zbarvené a mezi moje sluneční trojdruhy, t. j. hřiby se třemi význačnými ekologickými formami. Tiskem uveřejnil jsem B. hortensis ve své „Monografii čs. hub hřibovitých", jež vyšla r. 1911 nákladem Král. č. spol. nauk. Snažil jsem se jej určit v literatuře, ale nešlo mi to. Ve Friesovi „Hymenomycetes Europei (1874) je sice hřib mu podobný — B. radicans Pers., rostoucí v dubinách a bučinách a jako synonymum připojil k němu Fries B. pulverulentus Opat. O jedlosti jeho však nepíše, ale sděluje o něm, že má „sapor amaricans". To ovšem o B. hortensis Sm. říci nelze. To je houba chutná asi jako B. chrysentereon a jedlá. Jen silné, intensivní modrání dužiny od sběru odpuzuje Je zřejmo, že totožnost B. radicans ani B. pulverulentus Opat. s B. hortensis ani Friesem není potvrzena.

Od r. 1918 sbíral jsem asi dvakrát zcela nahodile v 1—2 kusech v našich lesích hřib, částečně odpovídající B. hortensis a zároveň také B. pulverulentus Opat. Ale přímou totožnost s B. hortensis Sm. jsem při tom nezjistil. Je zde částečná podoba k B. hortensis, k jeho formě z jednoduchého stínu, ale druhé dvě formy scházejí, stejně schází stínový symbiont (lípa) a označení jedlosti. Z toho všeho je jasno, že v literatuře existuje v otázce B. pulverulentus i B. radicans zmatek, který naprosto neruší platnost mého jména B. hortensis Sm. B. hortensis Sm. ukázal jsem dvakráte (r. 1907 a 1908) i prof. Velenovskému, u něhož jsem tehdy (1907—1913) pracoval, a ten mi jeho původnost a novost v literatuře potvrdil stejně jako následujícího druhu B. Velenovskýi Sm. — kozáka dubového. Hlavní vlastnost B. hortensis Sm. — hřibu (modráka) sadního (lipového) — rychlé černomodrání — má i jemu nepochybně příbuzný modrák rudopurpurový. Oba jsou sice dobré, ale zřejmě biologické druhy, podmíněné různými symbionty, t. j. B. rhodopurpureus Sm. — hřib (modrák, rudě purpurový, rostoucí pod dubem), je to hřib proti B. hortensis veliký, mohutný, purpurově a žlutě zbarvený [je to také sluneční trojdruh!: a) temně purpurově rudě červený, b) jasně purpurový, c) žlutý].

Budiž konstatováno, že oba druhy B. rhodopurpureus Sm. a B. hortensis znám a sleduji od mládí, dnes již déle 60 let, což mi umožnilo správný názor na oba druhy.

Také domnělý B. pulverulentus Opat. jsem zjistil u nás první (r. 1918) A poněvadž jsem zjistil i jeho velikou podobnost s B. hortensis Sm., připojil jsem jej k němu v závorce, nemaje — zvláště po kontrole s Friesem — o něm jistotu. Jméno B. hortensis Sm. utvořil jsem jen z nouze, když jsem o něm psal ve svých „Houbách hřibovitých" (po prvé r. 1907). Podobně je tomu s jinými druhy hřibů, jichž jména jsem r. 1907—1910, před publikováním své práce, nemohl v literatuře zjistiti.

2. **Russula viscida Kudrna** — holubinka slizká.

Tuto houbu objevil jsem při svém studiu holubinek (od r. 1905) na lesní stráni v jedlině mezi Kluky a Roudničkou (dnes les královéhradecký u Hradce Králové). Rostla tu hojně a také jinde ve velkých lesích, dnes královéhradeckých, jsem ji zjistil, ale marně jsem ji určoval. A tak již na svých výstavách v r. 1907 (Třebeš, N. Hradec Kr.) a podobně r. 1912, 1913, 1917, 1918—1922 v Praze vedl jsem ji jako „dosud neurčenou". Každý si ji mohl prohlédnout. Viděl ji i holubinkář Zvára a loyálně (jinak byl na holubinky dravec) mi nechával prvenství, až najednou dostanu do časopisu (MSB) práci s. K. Kudrny, odb. učitele z Chrudimi: Russula viscida — holubinka slizká. Tomu jsem ji totiž předtím o prázdninách, kdy mne navštívil, ukázal v jejím lese mezi Kluky a Roudničkou, odkud jsem ji také každoročně vozil do Prahy a na přednášky. Naprosto bez protestu jsem čiánek Kudrnův přijal a holubinku s jeho autorstvím uveřejnil. To jste měli vidět, co dělal Zvára!

3. **Boletus Velenovskyi Sm.** — kozák dubový.

Název B. Velenovskýi pro kozák dubový držel jsem jen krátký čas, neboť jsem postupně zjistil, že se v literatuře uvádí jako nigrescens R. et R., rimosus Vent., tesselatus Gill.

Název nigrescens R. et R. nemohl jsem uznat za správný. Ve svém mládí byl dlouho hlavní mou letní jedlou cennou houbou B. rugosus Fr. (kozák habrový, lískový), který u nás roste v habrových hájích přehojně. Sbíraje asi v r. 1894 hojné kozáky habrové, jež byly hnědé a na nohách bělavé, byl jsem náhle překvapen — dosud se na to pamatuji — několika kozáky velice habrovým podobnými, ale krásně žlutými. Sbíral jsem je u kmene staletého dubu a našel jsem je tam i později několikrát a také pod jinými duby a od r. 1896, kdy jsem navštěvoval v létě i hubné trhy v Hradci Kr. (učilo se tehdy do 15. července), našel jsem jej na hradeckém trhu, kde si jej vysoce cenili a kameníkem (rostl i za sucha) jmenovali. Hned mi to bylo jasno: kozák habrový má tu bratra kozáka dubového a oba se odlišují od kozáka březového — B. scaber Bull. vzhledem i stromem, pod nímž rostou.

A nyní proč jsem neuznal pro kozák dubový jméno B. nigrescens R. et R. Zjistil jsem totiž, že bratr kozáka dubového, kozák habrový, na lomu, na řezu, na slunci význačně černá, kdežto kozák dubový jen šedne, nebo (ovšem ne vždycky) na lomu červená. V praktické mykologii je tedy název B. nigrescens R. et R., když houba jen šedne, kdežto bratr jeho B. rugosus opravdu černá, nemožný. Věda theoretická to snad snese. Nejsprávnější a dnes mnou užívaný název je B. tesselatus Gill., t. j. hřib (kozák) políčkovaný, s kloboukem rozpraskaným, jako je políčkovaný starý hřib žlutomasý — B. chrysenthereon Bull. Tento název jsem přijal až později, když jsem kozák dubový sbíral na různých místech v ČSR starý, a proto opravdu políčkovaný. V lesích královéhradeckých a na tamním trhu jsem jej políčkovaný před r. 1911 nikdy nenalezl. Tamní houbaři vysbírali jej na jeho místech za mlada, nečekali až zpolíčkovatí. Proto jsem jej dlouhá léta nazýval B. rimosus Vent., což znamená hřib (kozák) rozpukaný, t. j. s trhlinami na klobouku, které později a zejména deštěm se rozšiřují, čímž vznikají na klobouku políčka. Dnes tedy nazývám B. Velenovskýi (1911) — **B. tesselatus Gill.**

4. **Agaricus (Psalliota) foetens Sm.** — A. (Ps.) xanthodermus Genev. (při porušení na kůži žloutnoucí).

Žampiony znám od mládí a tím více z pozdějšího studia. Pokládám je za houby moderní, v pozdní době vývoje živé přírody vzrostlé, a to i vlivem člověka. Na jejich systém díval jsem se s hlediska rodu aspoň částečně domestikovaného, jehož „druhy" mohou být brány i jako „subspecies" nebo „variety", jako je to u B. edulis s jeho 5 biologickými i praktickými subspecies. Od svého příchodu do Prahy nalézal jsem v lese i mimo les hojně A. (Ps.) arvensis

Schff. V lese ve smrčinách A. (Ps.) silvicola Vitt., A. (Ps.) perrarus (Schulz). Všechny po doteku silně žloutnou, ba někdy i rezaví. Proto mně bylo jméno A. (Ps.) xanthodermus prakticky neúnosné. Sám jsem u A. (Ps.) arvensis zjistil již v letech 1905—1907 odrůdu, která nevoněla po anýzu, nýbrž byla bez vůně nebo různě zapáchala. Nazýval jsem ji žampion zápašný — A. (Ps.) foetens Sm. Pokládal jsem ji sice za jedlou, neboť se někdy připletla i do jedlých, chutných žampionů, ale při klasifikaci jsem ji řadil až do třídy V, t. j. již mezi houby ke sběru nedoporučené. Jméno A. (Ps.) foetens — žampion zápašný — je z praktické mykologie velmi vyhovující a proto mu dávám přednost před A. (Ps.) xanthodermus Genev., které jsem zjistil daleko později a které může nepochybně vést k záměně žampionů jedlých se žampionem zápašným. Na tom, aby můj název trval a se držel, nemám naprosto žádný zájem osobní, ale čistě jen praktický. Sběratel hub, když čte jméno žampion zápašný, Ps. foetens, ví, že jde o houbu chuti a ceny nevalné, k jídlu nevhodné.

5. **Boletus Sykorae Sm.** (B. aereus Bull.) — hřib černák čili hřib černohnědý.

Jméno B. Sykorae Sm. pro hřib černák jsem utvořil r. 1912 na podnět svého spolupracovníka řed. nemocnice v Č. Brodě Sýkory, který mi jej ukázal v lese Kersku u Sadské a já jej r. 1912 na výstavě vystavil. Zjistil jsem, že je to houba teplomilná, která na královéhradecku roste jen velmi vzácně. Držel jsem jméno B. Sykorae pak nějaký čas, až jsem je doplnil a konečně nahradil jménem B. aereus Bull., které mu vlastně od začátku patřilo a které značí (4) subspecii B. edulis Fr. — hřibu obecného.

Proč jsem hřib černohnědý (černák) zprvu pojmenoval B. Sykorae Sm.? Určil jsem sice v tabulích Bulliardových jeho obraz nazvaný B. aereus Bull. α, ale tento obraz byl velmi nepřípadný, však pro mou praktickou mykologii důležitější bylo, že jméno B. aereus Bull. bylo již známo a u nás v lidové mykologii uplatněno u hřibu bronzového, zobrazeného na téže Bulliardově tabuli pode jménem B. aereus Bull. β. Toto pojmenování B. aereus Bull. pro hřib bronzový zavedl Krombholz a po něm také jiní. To jsem podle Krombholze učinil i já ve svých prvních pracech a na výstavách.

Poněvadž jméno Boletus aereus Bull. bylo již zadáno a obraz B aereus Bull. α naprosto neukazoval jasně náš hřib černohnědý čili černák, takže svoje jméno si neprosazoval, ponechal jsem jméno Boletus aereus Bull. pro hřib bronzový a pro „černák" čili hřib černohnědý volil jsem jméno B. Sykorae Sm. a to již r. 1912, jak jsem vpředu uvedl. Pro mne byl tento druh ukázaný mi řed. Sýkorou velkým překvapením — proto B. Sykorae. Změna B. Sykorae Sm. v B. aereus Bull. jsem učinil postupně od r. 1937, kdy jsem vedle B. Sykorae začal uváděti B. aereus Bull., až konečně jsem psal B. aereus Bull. (B. Sykorae Sm.) a B. aereus Bull. bez B. Sykorae. To bylo značně později, kdy se jméno B. aereus Bull. uvolnilo zavedením staršího B. appendiculatus Schff. pro hřib bronzový. Před tím mně při B. appendiculatus vadil fakt, že tímto jménem u Schaeffra i Rickena se kryjí dvě houby: a) hřib bronzový — přívěskatý, b) hřib, či kozák dubový (kameník) čili B. tesselatus Gill. Obě tyto houby jsou žluté a mají mnoho společného. Především mají obě vedle žluté barvy dužiny třeň zakončený přívěskem čili appendiculus, ba u kozáka dubového bývá vytvořen pravidelněji a jasněji. Když však světová literatura většinou se rozhodla pro B. appendiculatus Schff., hřib bronzový, uvolnil se dřívější jeho název B. aereus Bull. pro hřib „černák" čili hřib černohnědý — mnou zvaný B. Sykorae Sm. Tehdy jsem provedl i příslušnou změnu. Z uvedeného vidíme jasně, že moje pojmenování B. Sykorae bylo oprávněno (bylo východiskem z nouze), a že jsem je vhodným způsobem uvedl na pravou míru, čili přeměnil v B. aereus Bull. Že to bylo zvolna, odůvodňuje moje praktická mykologie, jíž název houby u mne především slouží.

Na trzích hub v Poděbradech a ovšem i v přírodě, v lese, jsem zjistil u hřibu „čerňáku“, formu úplně bledou, světlou, kde jen trvale žluté trubičky (od jasně žlutých výtrusů) prozrazují, že je to forma „čerňáku“. — B. aereus Bull. (B. Sykorae Sm.). Je to forma ze stínu, na slunci je tento hřib tmavý. Tuto formu čerňáku prohlásil Velenovský za nový druh: hřib lesklý — B. lucidus Vel, ač je to omyl. B. lucidus Vel je část — B. aereus Bull., dříve B. Sykorae Sm.

b) Výzkum a pozorování hub, rostoucích v ČSR.

MUDr Jaroslav Veselský:

Podhřib kožitý, Tylopilus alutarius (Fr.) Rea 1922.

Д-р медиц. Ярослав Весельский: **Гриб кожистый Tylopilus alutarius (Fr.) Rea 1922.**

Boletus alutarius Fries (1874), Bigeard et Guillemin (1909), Smotlacha (1911), Velenovský (1921), Rhodoporus alutarius (Fr.), Battaille (1908), Tylopilus felleus var. alutarius (Fr.) Karsten.

V t. zv. »Černém lese« u obce Proskovic, okres Ostrava, roste u silnice ke Krmelínu ve světlém okrajovém cípu vysokého smrkového lesa v areálu asi 20 m^2 krásný a pozoruhodný druh z příbuzenstva hřibu hořkého či žlučníku. Znaky této houby s dužninou zcela mírnou, která je jenom nakysle trpká bez žlučově hořké příchuti a která podle mého zjištění roste v týchž fruktifikačních periodách spolu s hřibem hnědým (B. badius Fr.), neodpovídají klasickým popisům ani hřibu hořkého — B. felleus Bulliard 1791 ani popisům hřibu kožitého — B. alutarius Fr. 1874. Přesto však nemůže být pochybností o tom, že v daném případě nejde o druh jiný, než právě o Friesův hřib kožitý.

Ke zpřesnění diagnosy tohoto pozoruhodného a krásného druhu, který pravděpodobně nebude tak vzácný, jak se uvádí, a jehož popisy v literaturách se větší či menší měrou prolínají s popisy hřibu hořkého dovoluji si předložit výsledky vlastních pozorování, které se opírají o terénní výzkum většího množství plodnic ve všech vývojových fázích, od plodnic nejmladších až po nejstarší.

Popis druhu:

Plodnice vždy hromadně rostoucí kolem kořenů smrků a na trouchnivějících smrkových pařezech. Šedobílé a jemné myceliové svazečky jsou vždy v kontaktu s dřevitým podkladem. Zdá se tedy, že jde o druh, vázaný na dřevo.

Klobouk pevný, masitý, klenutý, pak rozložený a ve stáří až nálevkovitě přehrnutý. Okraj klobouku dlouho podvinutý. Pokožka klobouku tmavě kožitě hnědá, jemně sametová, neslupitelná a vždy přesahující okraj klobouku i u nejstarších plodnic.

Obr. 31. Podhřib kožitý, Tylopilus alutarius (Fr.). Středně dospělá plodnice sbíraná MUDr. J. Veselským 15. VII. 1955 u Ostravy. Foto: Pivečka.

Vrstva trubek neobyčejně nízká (!). U mladých plodnic 1—2 mm, u dospělých 3—4 mm a u nejstarších 6 mm. Trubky až do dospělosti jsou přirostlé k třeni, teprve v době, kdy se klobouk rozvíjí a přehrnuje vzhůru, začnou se trubky od třeně odtrhovat a ve stáří jsou pak odsedlé. Pozoruhodné je, rozvine-li se a vzhůru přehrne jenom polovina klobouku: v takovém případě pak vidíme, že trubky rozvinuté části klobouku jsou již od třeně odtrženy, kdežto část nerozvinutá má dosud trubky k třeni přirostlé. Volnost trubek tedy nemůže být považována za dědičnou známku, jíž by bylo možno použít k odlišování druhů. Trubky jsou velmi úzké a jejich ústí velmi malá, u mladých plodnic pouhým okem nezřetelná, u dospělých sotva viditelná, teprve ve stáří zřetelná. Až do dospělosti jsou trubky značně suché a lámavé, teprve ve stáří vlhnou a poměrně dosti těžko se oddělují od dužniny klobouku. Barva trubek v mládí šedobílá, teprve v dospělosti zřetelně růžová a u nejstarších, rozpadajících se plodnic rezavě hnědá. Tlakem se trubky až do dospělosti nemění, u starých plodnic rezavějí a hnědnou. Na rozdíl od typu žlučového nevynikají trubky ani u rozvitých plodnic přes okraj klobouku. Jsou při okraji klobouku kratší a klobouk je svým okrajem nebo aspoň pokožkou přesahuje.

Třeň je téže konsistence, jako klobouk a také s dužninou klobouku souvisí. Je tlustý, nápadně břichatý a statný, skoro hladký, na-

Obr. 32. Podhřib kožitý, Tylopilus alutarius (Fr.). Dvě mladé a dvě středně staré plodnice sbírané MUDr. J. Veselským v červenci 1955 u Ostravy. Zmenšeno 2½krát. Foto: Pivečka.

žloutle hnědý, u mladých plodnic zcela bez síťky a v té době šálivě shodný s třeněm hřibu hnědého (B. badius Fr.), jemuž se vůbec za mlada celá plodnice téměř k nerozeznání podobá, a to zejména nemodrající formě či odrůdě hřibu hnědého, kterou nazval Fries Boletus tumidus a kterou Gilbert považuje za dobrý druh. Tato ekologická forma či odrůda hřibu hnědého také v okolí skutečně roste a její fruktifikační období jsou shodná s podhřibem kožitým. Přesvědčil jsem se o tom, neboť jsem mladé formy podhřibu kožitého při prvních nálezech sbíral v domnění, že jde o hřib hnědý a ve směsi s nimi také jedl, aniž bych měl potuchy o záměně. Teprve dospělé plodnice, které již mají více či méně nápadnou síťku a hlavně pak růžové trubky, mne vyvedly z omylu.

Síťka se objevuje až u dospívajících plodnic. Její oka jsou zcela mělká, málo vyniklá a dosti pravidelně okrouhlá. Síťka spíše vypadá jako štětcem na třeni namalovaná a lze ji také prstem téměř zcela setřít, při čemž třeň na otlačených místech hnědne. Na neohmataných dospělých plodnicích je však velmi krásná, žlutá, žlutooranžová či žlutočervená a zasahuje do ¼ až ⅔ třeně. Ve stáří však opět zaniká a třeň silně hnědne. Výška třeně 1,2—7,5 cm a šíře třeně v nejširším průměru činí 0,8—4,5 cm.

Dužnina je čistě bílá, u starých plodnic nepatrně růžově nadechlá, suchá, pevná, nečervivá. Vůně na lomu jablečná. Chuť zcela mírná,

u dospívajících plodnic nakysle trpká, teprve u nejstarších plodnic po chvíli škrablavě nahořklá. Šíře dužniny klobouku na průřezu je od nejmladších plodnic k nejstarším 8krát až 2krát větší, nežli výška vrstvy trubek.

Makrochemické reakce:

$FeSO_4$: ihned šedavě zelená.
Fenol: zvolna do 5 minut purpurově hnědá.
NH_4: barva dužniny se nemění.
Vanilin: barva dužniny se nemění.
Anilin: Barva dužniny se nemění.

Výtrusný prach růžový až růžově rezavý. Výtrusy světle růžově hnědé s hladkou, temně rezavou blánou, dlouze elipsoidní 3,6 (−4,2) × 12 (−13,2) μ. Mikroskopicky se dužnina klobouku i třeně skládá z homomorfního pletiva hustých a velmi křivolakých proudů normálních hyf s cystidami i pileocystidami, protáhle kuželovitými. Basidie kyjovité cca 12 μ se 4 kratičkými a tupými sterigmaty.

Stanoviště: Vysoký a světlý smrkový les u silnice mezi Proskovicemi a Krmelínem u Ostravy. Beskydské předhůří. Půda chudá vápnem, s porostem travnatým. Sousedství jiných vyšších hub v tomtéž fruktifikačním období: Hřib hnědý — B. badius Fr., Holubinka révová — R. xerampelina (Sch.) Fr. Doba růstu: Červenec—září. Nejbohatší fruktifikační období v letech 1954 a 1955 bylo v období od 10. VII.—5. VIII. Vytváří samostatný areál v rozsahu cca 20 m^2 s neobyčejnou plodností. Mycelium se zdá být vázáno na smrkové dřevo, živé i trouchnivějící.

Místní lidový název: »pňak«.

Charakteristické rozdíly od typické formy druhu Tylopilus felleus (Bull.) Karst.:

1. Velmi krásná, červenožlutá, avšak málo vyniklá síťka s oky drobnými a okrouhlými, zcela scházející u mladých plodnic a opadající či stírající se u starých plodnic.

2. Velmi mírná, nakysle trpká chuť dužniny. Teprve u starých plodnic po delší době poněkud nahořklá.

3. Velmi krátké trubky a jejich ústí zcela drobná, za mlada pouhým okem nerozeznatelná. Ještě u dospělých plodnic nepřesahují trubky délku 4 mm a u nejstarších plodnic 6 mm délky.

4. Pokožka klobouku přesahuje na okraji klobouku trubky, které jsou při okraji klobouku nižší, nevyklenují se a teprve ve stáří po úplném rozvinutí klobouku odsedají od třeně.

5. Nejmladší plodnice jsou nápadně podobné nikoliv hřibu obecnému — B. edulis Pers., nýbrž k nerozeznání hřibu hnědému — B. badius Fr., hlavně jeho nemodrající odrůdě, zvané B. tumidus Fr., v jejímž společenství roste.

Obr. 33. Podhřib kožitý, Tylopilus alutarius (Fr.). Starší plodnice ze stejného sběru jako na obr. 31. $^2/_3$ původní velikosti. Foto: Pivečka.

6. Vytváří samostatný areál, v němž není promíšen s typickými jedinci druhu Tylopilus felleus (Bull.) Karst., což jej ve smyslu Vassilkovova pojetí druhu kvalifikuje jako dobrý druh.

Kdo tuto krásnou houbu někdy viděl, sám sbíral a studoval, jako na př. Smotlacha v Jizerských horách, potvrdí, že odchylných a dědičně upevněných znaků je tu tolik, že je třeba považovat ji za dobrý druh. Smotlacha ji také (1911) za dobrý druh považuje, podobně i Velenovský (1920), který cituje nálezy Smotlachovy z Jizerských hor, Zvárovy u Černošic a první nálezy u nás vůbec z roku 1895 — Swalbovy.

Naše obrázky (fot. Pivečka) znázorňují dvě mladé, dvě středně dospělé a jednu starou plodnici podhřibu kožitého. Datum sběru 15. VII. a 25. VII. 1955. Obr. 1 a 3 zmenšen 2½krát, obr. 2 o $^1/_3$ proti přírodě.

Souhrn: Pokus o rehabilitaci B. alutarius Fr. 1874 jako dobrého samostatného druhu na základě terénního pozorování většího množství plodnic ve všech stadiích vývoje.

Резюме: Статья является попыткой реабилитации B. alutaris Fr. 1874 как обоснованного самостоятельного вида на основании наблюдения в природе большого количества плодовых тел во всех стадиях развития.

Dr Jiří Hlaváček:

Šupinovka nádherná, Pholliota spectabilis Fries.

Д-р естеств. наук Иржи Главачек: **Pholliota spectabilis Fr.**

Je jedním ze vzácnějších druhů šupinovek u nás. Společně s některými jinými druhy tohoto rodu působí hnědé hniloby listnatých stromů, na př. dubů, jasanů, jabloní atd. Dosud byla zjištěna v ČSR, dle záznamů v literatuře, pokud jsem mohl zjistit:

Praha, Krčský les, sbíral 21. IX. 1923 V. J. Kříž — ČČH IV : 124 : 1924; Bělčice (okres Blatná), sbíral v září 1923 J. Kučera — Mykologie II : 58 : 1925; Velenovský (1921) v dodatcích k Českým houbám uvádí na str. 918 sběr pí Charvátové z pražské Hvězdy v říjnu 1921. Fr. Skyva a Rulíšek ji nalezli v letech 1925—1927 vždy v srpnu ve smíšeném lese u Soběšic na Brněnsku — Mykologie IV : 114 : 1927; dr. Pilát uvádí v Klíči hub (1952) sběr dr. Deyla z 20. IX. 1946 u Chlumce n. Cidl.

Na výstavě hub ČMS v pražské technice v září 1951 bylo vystaveno několik plodnic sbíraných 21. IX. 1951 dr. Šolcovou ve Vidláckých lesích u Zbraslavic.

Sám jsem ji nalezl v Praze na Zbraslavi 12. IX. 1952 a ve Hvězdě v září 1952 a v srpnu 1953. V r. 1953 jsem ji sbíral v září na Větrově u Tábora a u Českého Krumlova. V r. 1954 jsem ji nalezl v srpnu ve smíšeném lese u obce Kámen u Havlíčkova Brodu na spodku kmene starého dubu. V témže roce v září jsem ji sbíral ještě na dvou místech u Kolína.

Popis tohoto druhu podle našich nálezů:

Klobouk 5—10 cm v průměru, sklenutý až skoro rozložený, tuze masitý, zlatožlutý, rezavěžlutý až okrově rezavý, **pokožka klobouku** suchá, matná, hedvábitá, přitiskle vláknitá až drobně vláknitě šupinkatá, za sucha políčkovitě rozpukaná, **okraj klobouku** podvinutý, lemovaný okrově žlutými zbytky závoje.

Třeň 5—10 cm dlouhý, 1—2 cm tlustý, válcovitý nebo lehce soudkovitý, s basí břichatě ztloustlou, většinou protaženou v kořenovitý výběžek, hladký, vločkatý nebo šupinkatý, žlutě okrový až rezavě okrový, někdy rezavě zahnědlý. **Prsten** kožitý, vytrvalý, zprvu vystoupavý, pak převislý, okrově žlutý až žlutohnědavý.

Dužnina tuhá, tlustá, žlutá, zahnědlá ve stáří, voní ředkvovitě, chutná trpce, tříslovitě.

Lupeny žluté, rezavějící, zoubkem připojené nebo slabě sbíhavé.

Spory elipsoidní až mandlovité, jemně bradavčité, žlutohnědě průsvitné, 8—10 × 5—6 μ. Basidie kyjovité, tetrasporické. Cystidy na ostří lupenů kyjovité, hlavaté, okolo 8 μ široké.

Roste většinou v trsech po několika kusech, v létě a na podzim na kmenech četných listnatých stromů, na dubech, bucích, habrech, jilmech, jasanech. Z ovocných stromů je dosti častá na jabloních. Vy-

skytuje se však poměrně vzácně. Je rozšířena po celé Evropě a byla nalezena i ve střední Sibiři a v Severní Americe.

První popis a název tohoto druhu je od Friese z r. 1828 (Elench. fung. str. 28). Další popis tohoto druhu podává Fries v Hymenomyc. Europ. 1874 str. 221. Pod stejným jménem ji dále uvádějí: Saccardo Syll. Fung. V : 751 : 1887, Kauffmann

Obr. 34. Šupinovka nádherna — Pholliota spectabilis Fries. Praha, Hvězda, září 1952. Sbíral a fotografoval Dr Jiří Hlaváček.

Agar. Mich. 1918 str. 304, Rea Brit. Basidiomyc. 1922 str. 119, Velenovský Čes. houby 1921, str. 918, Pilát Klíč 1952, str. 360. Jako synonyma patří k tomuto druhu: Ag. quercicola Lasch, Ag. rhabarberinus Kromb. a Agaricus (Pholliota) aureus v pojetí některých autorů. Tak na př. Sowerby, Quelet, Ricken a Bresadola. Skutečná šupinovka zlatá, Agaricus (Pholliota) aureus Fr., je druhem značně odlehlým, dnes zařazovaným do samostatného rodu Phaeolepiota Mre. jako Ph. aurea (Fr.) Mre. - Bedlovnice zlatá. Singer (1949) řadí náš druh mezi plaménky (Gymnopilus Karst., Flammula Fr.), jako Gymnopilus spectabilis (Fr.) Sing. Mám však za to, že toto přeřazení není dostatečně podložené.

Ing. K. Kunc:

Kukmák cizopasný — Volvaria surrecta (Knapp 1829) Ramsbottom.

Vypěstován na houbařské výstavě ČMS v Malostranské Besedě r. 1956.

Инж. К. Кунц: **Volvaria surrecta (Knapp 1829) Ramsbottom, которая выросла на выставке грибов ЧСМО в 1956 г.**

V říjnu r. 1956 donesla pí. Magda Pavlíková z Mnichovic na houbařskou výstavu ČMS podivně zdeformovanou plodnici strmělky mlženky — Clitocybe nebularis (Batsch) Quel. Tvar plodnice poukazoval na napadení mlženky myceliem nějaké vyšší parasitické houby. Po třech dnech vystavování, když již měla mlženka putovati do koše na odpadky, upozornila pí. Pavlíková, že na zdeformovaných lupenech mlženky se tvoří myceliový povlak se zárodky plodniček. Byla tedy mlženka položena na porcelánovou mísu a ovlhčena poněkud vodou; na dno mísy nalito trochu vody, aby se nově tvořící mycelium mohlo zdárně vyvíjeti. Již za dva dny po zjištění prvních známek tvorby plodniček bylo zřejmo, že z mlženky vyrůstá nějaký parasitický kukmák. To bylo později potvrzeno mikroskopickým rozborem. Otiskujeme fotografii plodniček kukmáku cizopasného ve stáří dva dny a čtyři dny. Po čtyřech dnech bylo již na plodničkách patrno, že vývoj jest již ukončen a po pěti dnech byly již na plodničkách zřejmé první známky rozpadu. (Obrazová příloha.)

Stručný popis plodniček.

Klobouk suchý, bílý se smetanovým nádechem, chlupatě hedvábitý se slupitelnou pokožkou, s okrajem klobouku zoubkatým a rýhovaným. Klobouk 2—6 cm, vejčitě zvonovitý, pak sklenutý. Lupeny z počátku bílé, pak růžové s hnědým odstínem s ostřím bílým a vločkatým, břichaté. Třeň k basi jen nepatrně zduřelý, vláknitě masitý, suchý, pýřitý, bílý se smetanovým nádechem, po délce mělce rýhovaný. Volva blanitá, bílá s několika laloky, zevně pýřitá. Výtrusný prach světle hnědorůžový. Výtrusy pod mikroskopem růžové, podlouhle elipsoidní 6 až 7,5×3,5—4 μ. Cystidy na ploše i ostří lupenů kuželovitě břichaté s lehkým narůžovělým nádechem, velikosti 40—70×8—15 μ.

Kukmák cizopasný je u nás vzácný a spíše se může objeviti v létech vlhčích, nežli suchých. Byl též zjištěn na plodnicích strmělky kyjonohé. Roste jen na plodnicích odumírajících, nikoliv na plodnicích podléhajících již hnilobnému rozkladu. Jakmile dojde k hlubšímu rozkladu plodnic hostitele, rychle odumírají i plodničky kukmáku cizopasného.

Volvaria hypopithis subs. Loveiana (Berk.) K. et M., Volvaria parasitica Smotlacha jsou asi jen synonyma.

Jaroslav Zima:

Muchomůrka zelená u Orlíka n. Vltavou.

Od r. 1946 provádím mykologický průzkum v okolí známého zámku Orlíka n. Vlt. V této části středního Povltaví objevil jsem již několik bohatých nalezišť naší nejjedovatější houby, much. zelené — A. phalloides Fr.

Na levém břehu Vltavy roste m. zelená hojně na těchto místech:

1. v severní části zámecké obory pod smrky a duby, 2. v dubinách podle západního plotu obory, 3. podél cesty, vedoucí z Orlíka n. Vlt. do obce Velký Vír ve smrčině a dubině, 4. poblíže místa, kde v zámecké oboře stával altán s vyhlídkou na Orlík (t. zv. ermitáž). Smíšený les, hlavně smrk a dub.

Na pravém břehu Vltavy: 1. podél cesty, vedoucí po navigaci do obce Radava, 2. nad hájovnou „Vilemína", poblíže silnice, vedoucí z Orlíka směrem do obce Chrást. Zde roste m. zelená v neobvyklém prostředí, a to ve staré, čistě borové kultuře, kde na ploše několika tisíc m² není jiných stromů, ani listnatých, ani jehličnatých, ani pařezů po těchto stromech. Podrost této borové kultury tvoří borůvčí a mech. Terén je zde rovný, neboť tento prostor tvoří menší plateau na skalním masivu, do něhož Vltava vyhloubila své řečiště. Dobře se zde zadržuje vláha a jsou zde tedy příznivé podmínky pro vývoj plodnic velkých hub. Výskyt m. zelené v tomto prostředí mě překvapil, neboť ze zkušenosti i z literatury je mi známo, že tato houba vyrůstá hlavně v lesích listnatých, doprovázejíc zvláště dub, ale i buk, habr, lípu a pod., z jehličnatých stromů pak hlavně smrk. V čisté borovině jsem ji dosud nenalezl a ani v literatuře není o tom zmínky.

Kromě typických plodnic roste zde v menším měřítku také forma zbělená, jejíž některé plodnice se barvou klobouku téměř nelišily od plodnic pečárky ovčí, v jejichž nebezpečné blízkosti často rostly. Ovšem pro znalce je u dospělých plodnic dostatečným rozlišovacím znakem barva lupenů a pochva. Laik by však mohl obě houby snadno zaměnit a proto pozor.

† Dr F. Smotlacha:

Gyrodon lividus Bull.

Z rodu podloubník — Gyrodon znám hlavně druh G. lividus Bull., který od r. 1910 mnohokráte jsem sbíral, několikráte dostal do poradny a který byl skoro každoročně na našich výstavách. Znám i dnes ještě některá jeho růstiště, na př. na Kopci sv. Jana, u Roudničky v Hradci Kr., kde jej v létě a na začátku podzimu vždycky naleznu a kde roste obyčejně se zvláštní formou čechratky podvinuté — Paxillus involutus (Batsch.). Tato forma čechratky se zevně velmi podobá podloubníku, který dobře se nazývá podloubníkem olšovým. Vedle druhu G. lividus znám nepochybně a asi třikráte jsem již sbíral po dvou až třech kusech (u Kluků u Hradce Král., v Radotíně a v Novém Městě n. Met.) podloubník rozděrkový — G. sistotrema Fr. Přitom jsem nezjistil bezpečně, pod kterým stromem roste, neboť šlo vždycky o les smíšený, kde vedle borovice a smrků byly také duby, buky, břízy. Ani habr tu nebyl vyloučen. Německá literatura nazývá jej borůvkovým, což i v našem případě by mohlo odpovídat, neboť blízko jeho naleziště vždycky jsem našel také borůvčí. Podloubník rozděrkový — G. sistotrema Fr. podobá se nejvíce hřibu hnědému — B. badius Bull. a částečně i poddoubníku dubovému — B. subtomentosus L. Z této podoby pochází právě české jeho jméno. Ve svých Houbách hřibovitých nazval jsem jej místo »poddoubník«, jak jej jmenovali místní houbaři v Hradci Kr., podloubníkem. Je to drobnější houba, klobouk 3 až 7 cm široký, noha 4—6 cm dlouhá. Podloubník Stejskalův — G. Stejskali měl jsem svého času

v ruce, když se tento druh tvořil (byl mi ukazován). Podle mých pozorování je to bujný hřib hnědý — B. badius Fr., mohutná jeho odrůda B. vaccinus s bujně rostoucími a proto gyrickými trubičkami. Ty ovšem nejsou tak krátké jako u typického rodu Gyrodon. Kdysi jsem znal u rodu Gyrodon dva výše zmíněné druhy, dnes k nim přibývá druh Veselského, podloubník habrový. Zajímavý je zjev, že tento druh se váže na habr stejně jako podloubník olšový na olši. Druhu Gyrodon sistotrema Fr. musíme se ještě věnovati, třeba přesně stanoviti jeho symbiotický strom.

Jos. Vostrčil:

Čirůvka fialová a žampion lesní o vánocích.

V Lednici na jižní Moravě, v bývalém parku lichtensteinském, jsou veliké skleníky s různými tropickými rostlinami, kterým se musí stále topit. V listopadu do těchto skleníků bylo navoženo listí a jehličí z lesa a jelikož ve sklenících musí býti také vlhko, bylo to postřikováno vodou a o vánocích

Obr. 35. Čirůvka nahá či fialová — Tricholoma nudum Bull. Podzimní, výborná jedlá houba. Někdy tvoří srostlice. Foto: archiv MSb.

na tomto listí a jehličí vyrostlo plno „prašivek", jak mně známý píše a ptá se, co to je a zasílá vzorek. Nebylo to nic jiného nežli čirůvka fialová a žampion lesní — Tricholoma nudum a Psaliota silvatica. Ihned jsem napsal, vše ihned vysbírej a zašli mně do Brna, nedošlo však nic, neboť to mezitím vše zničili. Je podle toho vidět, že i tyto houby by mohli v zimě pěstovat.

V. Albertýn:

Píle, znalosti anebo náhoda?

Pracoval jsem dříve v lepidopteorologii. Následkem nepříznivého počasí v minulých dvou letech byl výskyt hlavně denních motýlů tak chudý, že jsem se s plnou vervou vrhl v létě 1955 zásluhou hostomického K. Mottla na

sbírání hub. Vypracoval jsem mapu hostomické lokality, kam jsem zanesl výskyt hub podle letošních nálezů a v příštím roce ji, doufám, doplním alespoň ze 70%. Pro letošní rok mám prozatím zaneseno 75 druhů.

Při té příležitosti vám sděluji, že se mi stala zajímavá příhoda, která potvrzuje názor, že šťastná náhoda kolikrát přináší více, než sebevětší píle Dověděl jsem se, že čirůvka nahá (Tr. nudum) byla celkem v hostomických lesích nalezena na třech místech. Hledal jsem ji celý den v terénu, kde podle mykol. literatury by se mohla vyskytovat a až pozdě odpoledne jsem našel 3 mladé plodnice. Asi za týden při skládání polenového dříví na dvoře, které leželo od léta na zemi pokryté již dříve kousky kůry (dříví se na tomto místě ukládá již několik let), jsem našel dva velké trsy čirůvek nahých. Dub v okolí nálezu nikdy nebyl a není, což vyvrací názor, že tato houba je jeho symbiontem, jak je někde psáno a potvrzuje názor ten, že je hniložijcem (hnijící kůra ve vlhké blátivé zemi). Houby zřejmě měly původ ve výtrusech, spadlých s polenového dříví. 25. 12. 1955.

Srostlici hřibu borového, kde na klobouku byl přirostlý další klobouk, takže trubičky (výtrusnice) jeho vyrůstaly jakoby z klobouku prvého, nalezl jsem za hojného růstu hub v lesích u Bruntálu 13. 7. 1955. Podle Sm. tvoří se za deštivého letního počasí jako bylo v r. 1955 v červenci a srpnu, srostlice u mnohých hub častěji než jindy. Jos. Friedl

Choroš rozděrkový roste v lesích na Olomoucku často. Posílám jej Mykologickému ústavu do Prahy pro jeho výstavku. Prof. Vojt. Trázník

Sezemice. R. 1955 na podzim rostly zde málo houby, neboť bylo velké sucho. To platilo letošního roku všude v Čechách a na Moravě. Jsem důchodce, chodil jsem na houby každodenně a přece jsem něco nasbíral. Koncem října jsem měl štěstí. Našel jsem pod borovicí velikou, krásnou kotrč kadeřavou, 1,35 kg. Ani se mi do tašky nevešla. 4. 1. 1956. Alois Melichar

Hvězdici vlahomilnou, velikou, krásnou našla jsem v lesíku u Stříbra, kraj Plzeň. Vzbudila všeobecnou pozornost u mých známých. Poslala jsem tuto krásnou hvězdici do ČMS (MÚ), které dlouhá léta sbírají hvězdice pro dr. Staňka. Září 1955. Anděla Turková

Předčasné václavky jsem sbíral 1. VIII. 1954 v lesích okolo Unhoště. Mnohé houby řídí se ve svém růstu silně počasím. Koncem července a začátkem srpna 1954 se silně ochladilo. Proto začaly růst houby pozdního léta a podzimu. Jsou to hlavně kozáky březové, kožešníky, křemenáče, much. červená a václavky. Zato teplomilné holubinky nerostly. A r. 1955 bylo to obrácené. Václavky rostly až koncem října. Jos. Francl

Litoměřice. Začátkem ledna letošního roku sbíral jsem v parku uprostřed města na vrbě penízovku sametonohou a poslal jsem ji na výstavku do Prahy. Koncem dubna našel jsem v háji u Litoměřic první jarní houby kačenky, Verpa Bohemica Krombh., které však mají zvláštní tvar, neboť klobouček jejich jsou dlouhé, špičaté a velmi jemně rýžkaté. Jsou opravdovou zvláštností proti ostatním kačenkám, které jsem poznal z literatury. 29. IV. 1956. Václav Červený.

Nejdek u K. V. Zasílám mně zcela neznámý druh houby a prosím, abyste mi sdělili, zda je to houba jedlá a jak se jmenuje. Našla jsem ji ve vysokém smrkovém lese u Nejdku (Karl. Vary) buď zcela pod zemí, nebo nepatrně vyčnívající. Zkusila jsem ji uvařit v polévce, byla výborné chuti.

Marie Hackerová.

Pozn.: Zemka Michaelova (Geopora Michaelis Fisch.) jedlá, která letos (1955) vyrostla v červnu současně na více místech v Čechách. Sm.

c) Houby a jejich využití.

Jindřich Vodička:

Houby na Ostravském trhu.

Ostravský trh byl v roce 1954 na houby dosti skoupý jak početně, tak výběrem. Bezprostřední okolí Ostravy poskytuje jen málokdy houbařům příznivé podmínky ke sběru, jak je to u velkého průmyslového města pochopitelné, a tak je nutno dopravovati houby na trh z větších vzdáleností, na př. ze Slovenska, odkud pochází většina hřibů a lišek na ostravském trhu; ryzec pravý je tu vzácností, protože nesnáší delší transport. Tato poměrná chudoba ostravského houbového trhu byla v uplynulém roce zaviněna ovšem také nestálým, vzrůstu hub málo příznivým počasím, zejména v jarním a letním období, takže nejhledanější houba, hřib obecný, objevil se na trhu sice velmi záhy, již 25. května, velmi zřídka však v letních měsících a hojněji teprve na podzim, dokonce několikrát v listopadu. Podobně žampiony (Ps. campestris a arvensis), sbírané v blízkém okolí, ovládly trh jen na jaře a na podzim. Lišky byly přivezeny na trh ponejprv 30. června a udržely se na trhu do listopadu.

V červenci byl výběr poněkud pestřejší, hlavně v běžnějších druzích hub hřibovitých; na stáncích ukázal se na př. kozák (B. scaber), křemenáč březový, hřib žlutomasý (babka) a modrák (B. luridus), z klouzků kl. sličný (B. elegans). Bohatší žeň poskytl teprve pozdní podzim. V druhé polovině října a v první polovině listopadu byl trh zaplaven dvěma nejoblíbenějšími podzimními druhy, václavkou a klouzkem žlutým, obě tyto houby prodávaly se dokonce ještě 18. listopadu při mrazu —2° C. Jiné houby byly na trhu celkem zvláštnostmi. Tak se zde objevila jednou v září mlynářka (Polyporus ovinus), jednou v říjnu vyskytl se dokonce panenský hřib (B. appendiculatus Schff.), v listopadu několikrát bedla červenající (Lepiota rhacodes) — dosti častá v blízkém okolí — a pouze jednou, pokud jsem mohl zjistit, ryzec pravý společně s hřibem, kdy už u nás napadl první sníh.

Z tohoto hubeného výčtu trhových hub je však patrna také určitá nedůvěra k houbám jak u prodávajících, tak u kupujících. Příčinu této nedůvěry, malou znalost hub, snaží se odstranit ostravský odbor ČMS jednak udržováním stálé výstavky na jedné z nejživějších ulic ostravských, jednak houbařskou poradnou, denně otevřenou v bezprostřední blízkosti největšího ostravského tržiště. O této činnosti ostravského houbařského odboru bude podána zpráva zvláštní.

Fr. Cink:

Propagujme sběr více druhů hub.

Když přijdu do lesa, vidím lidi chodící po lese a houby hledající. Někdy si pomyslím: Co mohou nalézt? V nejlepším případě 1—2 malé hříbky, několik hřibů žlutomasých, křemenáč, špičník, klouzek a trochu drobných lišek. To jsou houby, které všichni sbírají a proto se jich málo najde. V lese však je tolik jedlých a chutných hub, že všichni by mohli nasbírat dosti, i kdyby jich ještě více přišlo, jen když by houby znali. Lidé houby, které neznají, vytrhávají a pohazují nebo rozkopávají a šlapou. Mohli by sbírat holubinku mandlovou (barvy mírně červené), nazelenalou a namodralou, ty jsou velmi chutné a stále málo se sbírají a většinou se zkazí. Dále je to čechratka podvinutá, hřib žlutomasý, hřib dutonohý, slizák mazlavý, bedla vysoká a červenající, pýchavky všech druhů, žampion lesní a j. Těchto hub bývá někdy plný les a všechny

se zkazí. Je možno z nich udělat směs k smažení i do polévek. Holubinek může se do směsi dát větší množství (polovina všeho) a přidati ostatní podle toho, co právě roste. Všechno dohromady rozsekat a připravit. Taková směs je velmi chutná, houby by se upotřebily a v lese by nehnily. Toto všechno dávno sbírám a velice si pochutnávám. Potom by houbaři s větší chutí a radostí do lesa chodili než dnes, když po velkém chození málo nebo skoro nic nenajdou, protože nevědí, co mají sbírat. Znalost hub je stále velmi malá a je škoda těch darů přírody, že se nevyužitkují. Propagujme proto s ČMS sběr většího počtu jedlých hub.

Fr. Helmer:

Jak rychle rostou hříbky?

Nejrychleji jistě rostou za vlahé letní noci; v dubovém lesíku rostly hříbky, na které jsem chodil ráno i odpoledne. Zajímavé bylo, že na přehledné listnaté dolince vyrostly za noc až ¼kg hříbky a to po 4 dny. Jednou jsem šel odpoledne s manželkou a u cesty ve hlíně vyrostl statný hříbek, hlína byla úplně oschlá a kolem hříbku jako krtina, hlína čerstvě tmavá, přestože na to místo pražilo slunce.

Na první hříbky na jaře vždy čekám. Nejraději z prvních hříbků mám omáčku, která se ještě zpestří v chuti přidáním květu a pepře a je to velice pikantní chuť a k tomu kynutý knedlík. Z větších hříbků děláme řízky krájené přes hlavičku, při větším množství sušíme a i nakládáme do octa.

Josef Mečíř:

Hlavní sezona jedlých hub.

Srpen, září a říjen jsou měsíce úrody hub. Občasné horké dny zavinily r. 1955 nadměrnou jejich červivost, což těžce nesou především „houbaři svátební", t. j. specialisté, kteří se mezi houbaře řadí jen vlastním mylným hlášením, že znají hub jen tři druhy, t. j. hřiby, křemenáče a „prašivky" a honosně prohlašují, že do prašivek po zásluze kopou.

Je jim těžko vymlouvat fixní ideu. Jsou ale trestáni „slepotou", t. j. tím, že většinu roku jsou proto bez hub, kdežto milovník přírody, lesa a hub, který přijímá každý dar přírody s úctou, nepřijde nikdy domů s prázdnou, ale vždy nalezne houby často sice opomíjené, ale vysoce hodnotné, chutné a velmi dobře v kuchyni zpracovatelné.

Miroslav Kohout:

Bohaté naleziště žampionů.

V Jugoslavii rostou žampiony již od konce března až do konce listopadu. V Čupriji, kde jsme žili, šli jsme jednou s otcem na žampiony začátkem prosince, kdy začaly už malé mrazíky. Nedaleko domu, asi deset minut, měli jsme svá místa. Hledali jsme dlouho a neměli jsme v košíku více než tři žampiony. Už jsme mysleli, že přijdeme domů s prázdnou. Tu sehnul jsem se pro jednoho žampiona v těsné blízkosti kukuřičného stohu a jak to obyčejně bývá, hledal jsem všude kolem jeho kamaráda. Odhrnul jsem kukuřičnou snět na jednom místě — a jaký zázrak! Pod touto kukuřičnou snětí byla celá velká rodina žampionů. Zavolal jsem otce, který byl příjemně

Obr. 36. Žampion ovčí — Psalliota arvensis Fries. Výborná jedlá houba. Foto: Hollegcha, Čáslav

překvapen tímto bohatým nalezištěm žampionů. A bylo jich tam jako poseto. Napočítal jsem jich třiapadesát. — To vám byla smaženice! A věřte, že smaženice žampionová chutná tak dobře jako smaženice z hříbků.

Bohumil Kašpar:

Liška oranžová.

Liška neboli strmělka pomerančová — Cantharellus (Clitocybe) aurantiacus (Wulf.) jest houbou jedlou. V I. díle Atlasu hub doc. Smotlachy uvádí se tato houba jako jím osvobozená z podezření jedovatosti. To dokazují také sběratelé hub z Machova a také z Moravy (Přerovsko). Na podzim r. 1952 (16. IX.) sbírala a požívala tuto houbu rodina p. B. Turka, truhláře u nás v Machově, a sdělila, že na Přerovsku, kam dojíždějí občas na návštěvu svých příbuzných, je tato houba sbírána a beze škody požívána. V četných jiných, dříve vydaných Atlasech hub byla označována za houbu jedovatou. Tak ještě průkopník české mykologie Jan Bezděk ji pokládal na svých exkursích a ve svých spisech za jedovatou.

Masák (růžovka) a šedivka (Amanita spissa Fr.) jsou sestřičky, jsou jedlé, tlusté a mají rýžky, (plisírování) nahoře na límci a nad límcem. Při řezání do jídla činí obě houby dojem lehkého průstupu (jako do mouky). Pokládám je za zvláště stravitelné a chutné. To se shoduje se Sm. Otakar Sitte

Houby zmrzlé. Zřídka kdo opovážil by se kdysi u nás v Beskydech požívat zmrzlé nebo namrzlé houby. Byly prý hrozně nebezpečné pro zdraví člověka. Tvrdil to také Michael a speciálně to zdůrazňoval ve své knížce. Věřil jsem tomu také a velmi bylo mi líto, že na podzim tolik krásných hřibů jde nazmar — vždyť byly namrzlé a nepoživatelné! Teprve z knížek Dr Smotlachy jsem

zjistil opak a teď bojuji s předsudkem u lidí. Již teď se zmrzlé houby u nás sbírají a připravují se z nich výborná jídla. A prof. Sm. označil houby zmrzlé jako lépe stravitelné a proto mražení hub jako nejlepší způsob konservace hub.
Adam Kaleta

* * *

Dokonalá znalost hub jedlých, které chceme sbírat a jim podobných jedovatých, včetně much. zelené, zbělené, bílé, a záv. olovové je hlavní podmínkou bezpečného sběru hub a odstranění otrav houbami vůbec. Smotlacha

Štětí nad Labem. Posílám do poradny kousek křemenáče naloženého v octě, na němž se objevily bílé hmotné tečky. Prosím, zda to není nějaká hniloba nebo něco škodlivého. Podotýkám, že jsem měl naložené kozáky habrové, čili jak zde říkají „kozáky černé". — B. rugosus Fr., které i po naložení dlouho trvajícím byly chutné a bez bílých teček. 2. V. 56. Josef Kábert.

Pozn. r. Máme zkušenost, že v octě naložené křemenáče velmi často bývají postiženy bílými tečkami, jak uvádí náš spolupracovník Kábrt. Dali jsme případ prozkoumati chemikům a mikroskopii, ale dosud nemáme výsledky. Jen to můžeme sdělit, že někteří naši houbaři jedli i bílé otečkované (tečky jsou nerost. původu) naložené křemenáče beze škody.

d) Houby škodlivé a jedovaté.

Jos. Votický:

Pět otrav.

Loni v létě v domácnosti p. Loudy v Ješeticích na Sedlčansku pochutnávalo si pět členů rodiny na pěti muchomůrkách šedivých. Chutnala jim ta smaženina s vajíčkem znamenitě a litovali, že toho nebylo více. Každý měl jen na jednu lžíci. Bylo to večer. V zápětí po požití bylo tam jako v »Šípkové Růžence«. Otec, matka, dva dospělí synové a dcera spali a spali. Nejdříve se probudil otec, jenž usnul u stolu. Hlava mu klesala vzad, celé tělo tíhlo tam. Nechápavě se rozhlíží po světnici a vidí dceru a ženu na nerozestlaných postelích v hlubokém spánku. Probouzí dceru s výzvou, aby si rozestlala a pořádně lehla. S vytřeštěnýma očima dívala se na otce, křičela, počínala si jako šílená. Neméně po probuzení třeštila i její matka. Z blízké železniční zastávky H. Borek povolán telefonicky lékař z Votic. Přijel v zápětí, všecky ošetřil, a matka s dcerou dopraveny byly do nejbližší nemocnice v Prčicích. Bylo to v sobotu. Vyprazdňovat žaludek u dcery snad již nebylo ani třeba, ona jediná vrhla bez nucení hned doma po vzbuzení, protože po houbách se napila mléka. V neděli se probudily a divily se, kde se octly. V pondělí přišly domů v úplném pořádku. S úsměvem vypravoval mi hospodář, jaká to byla hrůza, co ty ženské vyváděly před dopravou do nemocnice. Odůvodňoval to tím, že asi při úpravě hub »koštovaly«. On a oba synové byli omámeni — opilí. Všichni nepociťovali žádných bolestí.

Muchomůrkám šedivým říkají masařky a leckdy je měli v polévce. Z rozhovoru jsem poznal, že dcera je dobře rozezná, zmínila se i o odstínu »puntíků«, zbytků plachetky. Sami tvrdí, že mezi pěti muchomůrkami šedivými »masáky« byla některá ta druhá, nápadně jí podobná. Souhlasím. Ale je také možno, že bylo všech pět kusů muchomůrek pantherových, možno i, že všechny byly šedivé. Záměna jiná je tu naprosto vyloučena. Zbývá jen veliký otazník: šedivá, či pantherová?

Pozn.: Byla to nejspíše m. pantherová — Am. pantherina (DC). Ta působí takové třeštivé otravy, když ji omylem připravíme k jídlu. Bohužel, podobá se

muchomůrce šedé často k nerozeznání. Jen dobrý znalec je rozezná bezpečně. Šedá má na sobě mnoho šedého, co u pantherové není, šedá je na límci a nad límcem rýžkovaná. Záměny muchomůrky pantherové s m. šedou (a také růžovou) jsou v poslední době dosti časté. Jedovatost m. pantherové i v malém zjistil bezpečně náš spolupracovník Dr Rejha.

Václav Červený:

Zpráva z Litoměřic (úryvek).

Jako jsem měl loni radost, že se znalost hub rozšířila, byl jsem letos značně zklamán a osobně i zahanben tolika otravami. Jarní úroda hub byla velmi dobrá, byl však bohužel také značný počet otrav houbami. A to pokud jsem mohl zjistit, bylo jich celkem asi 21; z toho dvě smrtelné. Byli to manželé Hýčovi z Velkých Žernosek, o čemž byla také zmínka v posledním čísle našeho časopisu. Sám jsem se o případ velmi zajímal přímo v nemocnici. Podle všech zjištění a příznaků jednalo se pravděpodobně o otravu much. zelenou, jelikož podle zjištění u sousedů sbírali holubinky. Zdechl také ještě přitom pes. Pan Hýča také z nemocnice — tuším druhý den to bylo — zmizel, aby šel poklidit domů kozu, ale třetí den zemřel.

V důsledku tohoto případu uspořádalo Okresní ústředí zdravotnické osvěty v Litoměřicích za součinnosti dr. Svačiny ze zdejší nemocnice ve Velkých Žernosekách přednášku o otravě houbami. Byl jsem také pozván a měl jsem příležitost promluvit několik slov o houbách a vybízel jsem přítomné, aby mně podezřelé houby přinesli k prohlídce a zjištění. Mimo to jsem ze svých přebytečných čísel rozdal několik mezi přítomné jako propagaci časopisu. Mimo to jsem apeloval na MNV, aby zajistil do své knihovny Smotlachův Atlas hub a časopis.

Eva Zahnová:

Příhoda s václavkou.

Koncem srpna 1953 jsme si přinesli z lesa krásný velký trs václavek a měli jsme radost, jak si na nich pochutnáme. Část jsem jich usmažila s vejci a ostatní jsem schovala na druhý den, když jsem je chtěla zavařit do octa a jinak upotřebit. Druhý den jsem jich dala část vařit do polévky a část jsem uvařila v octě. Protože jsem chtěla vyzkoušet, jaké budou naložené v soli, dala jsem poslední část do soli a přebytečnou vodu z nich jsem mínila přidávat do polévky jako koření. Manžel to chtěl hned vyzkoušeti a tak si dal asi 3 lžíce vody z hub, ale i se syrovými kousky václavek do polévky. Asi lžíci přidal do polévky své matce. Já jsem jedla polévku jen s uvařenými václavkami, syrové ani výtažek jsem si nepřidávala. To jsme ještě nevěděli, co syrová václavka dovede! Po obědě začalo být tchýni špatně od žaludku, pociťovala tlak v břiše a po chvíli dostavilo se zvracení, průjem a odpor k jídlu. Manžel, poněvadž je mladší a silnější, pocítil nevolnost později, podobnou otravě, což také my nyní můžeme z vlastní zkušenosti potvrdit, a nechuť k jídlu trvaly po několik dnů. Mně nebylo nic, protože jsem syrových václavek nejedla. Tato otravě podobná nevolnost trvala u tchýně déle než u manžela. Nedovedli jsme si to vysvětlit, protože jsme jinak znali václavku z vlastních zkušeností jako výbornou, jedlou houbu. Až ve Smotlachově Atlasu jsme se dočetli, že václavka působí za syrova nevolnost, podobnou otravě, což také my nyní můžeme z vlastní zkušenosti potvrdit.

Jan Pacák:

Nebezpečný pestřec.

Můj známý p. L. M. již léta si pochutnával na polévce, do které přidával své oblíbené „maggi", t. j. pestřec. V létě 1955 našel v bujné trávě rostoucí na labském břehu v naplavené zemi 2 krásné plodnice pestřece; jedna byla normálně veliká jako vlašský ořech, druhá však zvící slepičího vejce. Toto „maggi" způsobilo nálezci nejen bolení a hojné dávení, ale i několikrát mdlobu, bezvědomí a oslabení srdeční činnosti.

Pobyl si několik dní v nemocnici, kde lékařům dalo dost starostí, než zneškodnili účinky záludného „maggi". Letos pošlu tento pestřec do Ústř. poradny.

Na Sázavě v Poddubí roste muchomůrka zelená v hojném počtu, poněvadž jsou tam mladé duby. V r. 1955 v srpnu jsem je tam sbíral a donesl do ústavu. Je zajímavé, že lidé se jim tam dnes vyhýbají. Dříve je tam neznali, takže jsem byl nucen je poučit, poněvadž jsem měl obavu, že je nasbírají k jídlu místo zelánek nebo zelených jedlých holubinek. Muchomůrky rostou tam totiž krásné a svůdné, poněvadž tam chodí do lesa málo lidí nebo jen lidé inteligentní a jsou i málo rozkopané. Tím je tam nebezpečí větší. Moje poučení bylo vzato na vědomí a dnes místní houbaři se much. zelené a mimo to i much. zbělené a bílé, které tam ovšem vzácně rostou, vyhýbají.

Alois Dostál

e) Různé.

Fr. Trefná:

Jak jsme houbařili o prázdninách.

R. 1955 byli jsme opět 2 měsíce v chatě za Rožmitálem pod Třemš. (Mýta, okr. Blatná). Na počátku července r. 1955 v lese mnoho hub nerostlo, u nás bývají vždy pozdější než u Prahy, jen špiček bylo všude u cest a na mezích hojnost a v lese nepřehledné množství drobných česneček. V druhé polovině července však byl již plný les hub známých i neznámých a začaly růst i hříbky. Já jsem sama čas chodit do lesa na houby neměla, protože pracuji v hospodářství u příbuzných a také v naší zahradě jsme letos prováděli různé změny, ale všechny cesty z vesnice vedou lesem a tak jsme i z cest za nákupem do sousední vesnice, na pole nebo na dříví, nosili plné tašky, čepice a šátky dobrých hub. Při sbírání je z nich radost, ale doma jsem bývala nešťastná, protože čištění a zpracování mi zabíralo mnoho času. Děti napočetly, že jsme již jedly asi 45 druhů, z toho asi 15 druhů jsem se naučila na Sm. přednáškách. Letos jsme po prvé sbírali sluku svraskalou a holubinky. Tyto jsem sbírala jen podle chuti, jménem je neznám, třebaže jsem si koupila před prázdninami jejich atlas. Manželovi zvlášť zachutnal salát z holubinek podle receptu L. Divišové. Smažené houby s vajíčky i bez se nám brzy přejedly, dělala jsem proto nejrůznější jídla podle receptů, kterých mám dost, hlavně podle knížky L. Divišové a vypsaných z časopisů. Děti si oblíbily nadívané růžovky, svítek a pomazánku z hříbků na houstičky, já jsem si nejvíce pochutnala na vepřovém na hříbkách.

Zavařila jsem si přes 20 litrů hub do octa (hříbky, lišky, strakoše, křemenáče, hříbky hnědé, menší množství čechratek a babek). Poslední dva druhy rostly sice ve velkém množství, ale byly častěji červivé, proto jsme je později už nesbírali. Zásobila jsem houbami neteř, která letos nemohla z Prahy a také

našim příbuzným ve vsi jsme nadělali pěkné zásoby. V druhé polovině srpna jsme již také sbírali jen hříbky a křemenáče a jen zcela výjimečně zvlášť mladé hříbky hnědé, modráky, strakoše, růžovky nebo lišky. Na ostatní jsme neměli času. Odřezků z hub používám jako vydatného hnojiva.

Antonín Červený:

Reservace radioaktivního údolí u Piešťan.

Údolí Váhu je u Piešťan podél svého levého břehu lemováno pásem nízkého pohoří, pod jehož svahy ve velkých hloubkách vznikají zdejší thermální prameny. Jejich účinek se projevuje pak nejen v Piešťanech, ale i jinde v blízkém okolí. Do hřebenu pohoří zařezává se příčným směrem několik malých příčných údolíček. A právě v jednom z nich, jímž protéká malý potůček, zvaný Černý, si příroda jakoby na památku uchovala koutek, který je jakousi miniaturou krajiny před dobou ledovou. Zatím co všude po Evropě byla totiž zem pokryta ledovci, zdejší kraj byl díky teplým pramenům ledovců prost. Proto také předhistorické nálezy ze zdejšího kraje uvádějí v úžas všechny archeology. Údolíčko má velmi výhodné klimatické podmínky a je mimo to ještě ovlivňováno částečně i teplými prameny piešťanskými, které z hlubin zemských zanášejí sem i určitý stupeň radioaktivity. To bylo dokázáno i tím, že zde — a to jedině zde — žijící obrovský slimák Limax maximus, dorůstající délky až 30 cm, byl přenesen jinam, do prostředí stejného, ale postrádajícího zmíněné radioaktivity, projevil biologické změny. Přesličky zde rostou do výšky 2 m. Domnívám se, že i houby — budu je tu zkoumat — jsou tu pozměněny. Je to tedy po stránce biologické důležitá hříčka přírody, kterou by bylo záhodno chránit. O to usiluje konservátor musea v Piešťanech, žádaje tu o reservaci. I ČMS v Praze se za to přimlouvá, neboť chce tu podniknout výzkum hub.

Jaroslav Podobský:

Jak Marie Majerová chválí houby.

Nevím, zdali bylo jinde a jiným napsáno o houbách a houbařích něco krásnějšího než to, co napsala laureátka státní ceny Marie Majerová v knize „Hledání domova“ (Praha 1953, SNKLHU) v článku „Na houbách“. Aspoň několik výňatků nechť je čtenářům Mykologického sborníku pobídkou k tomu, aby si přečetli celý fejeton. „Všechno kolem hub je fantastické. Nepodobají se ničemu, co již ze světa známe. Mají také své podivné zákony rozmnožování, ty tajnosnubné potvůrky, tu si rostou v poustevnické osamělosti, tu zase vytvářejí čarodějnické kruhy, spiklenecká znamení. Napodobují kdejaký tvar a zvrhají jej v karikaturu, vyrůstají jakoby i ve tvaru lidských údů...“ A také o nás houbařích dovede Marie Majerová říci něco hezkého: „Houbař je podroben lesní řeholi, která má všelijaká divná pravidla. A podle nich nesmí houbař nosit v ruce otevřenou kudlu. Nesmí nikomu povědět o místech, kde našel hřiby. Nesmí hřib trhat jako květinu ani lámat, ale musí jej pěkně nožem vyříznout a nechat v zemi podhoubí.“ Také o otravách houbami vypravuje Marie Majerová zajímavou historku: „Otravy houbami nabývají v ústech lidu legendární otřesnosti. Nad Třebovou je lesní úžlabina Uhrovy doly. Tam dorazili v šestašedesátém pestře odění husaři a byli obklíčeni. Dlouho se chrabře bránili. Z hladu se však nakonec najedli hub a do rána všichni zahynuli jejich jedem. Od těch dob v Uhrových dolech nikdo hřiba ani nesbírá.“ — To ostatní si už přečtěte sami v jmenované knize! Nebudete zklamáni!

Obr. 1. Šupinovka nádherná, Pholliota spectabilis Fries. Český Krumlov, září 1953. Sbíral a fotografoval Dr Jiří Hlaváček.

Obr. 2 a 3. Šupinovka nádherná, Pholliota spectabilis Fries. Vidlacké lesy u Zbraslavic. 21. 9. 1951 sbírala Dr Šolcová.
Foto: Dr Jiří Hlaváček.

Obr. 4. Bedla červenající — Macrolepiota rhacodes (Vitt.) Singer. Jedlá houba, výborné chuti.
Foto: J. Vácha

Obr. 5. Hřib kovář — Boletus erythropus Fr. Ve Slovenském ráji, nad Glacem, v srpnu 1951 sbíral a fotografoval Dr Jiří Hlaváček. Jeden z našich nejchutnějších hřibů.

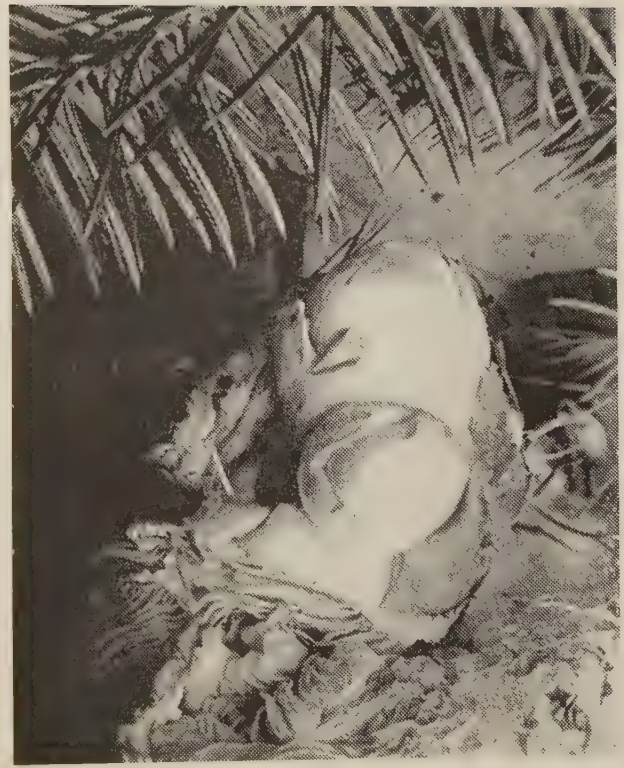

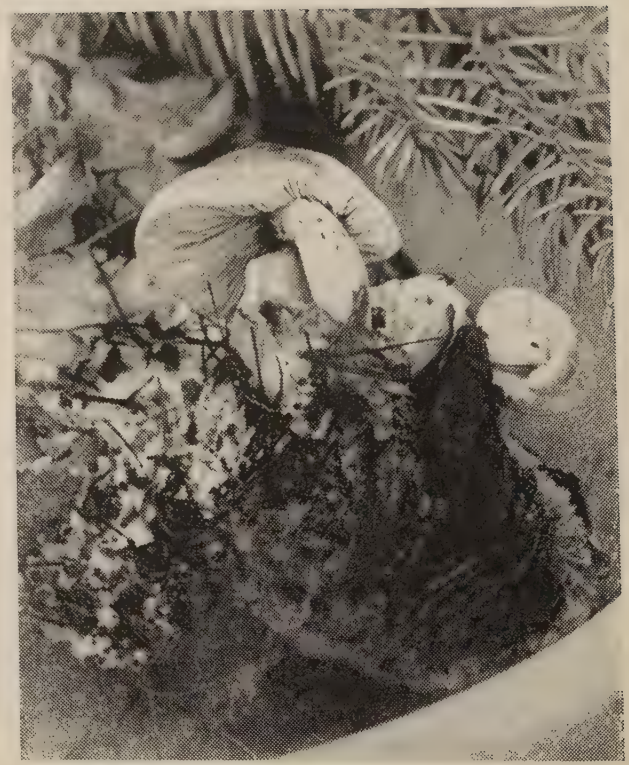

Obr. 6 a 7. Kukmák cizopasný — Volvaria surrecta (Knapp 1829) Ramsbottom zdeformované plodnici strmělky — mlženky — Clitocybe nebularis (Batsch) Quél. Foto: Ing. Kunc.

Výstava hub v Malostranské besedě v r. 1956. Plodnice cizopasí na

M. Liebisch:

Něco z mé činnosti.

V červnu minulého roku jsem našel na pravém břehu Vltavy proti obci Roztoky u Prahy 27 dospělých plodnic hvězdice vodomilné. Rostly v okruhu 4×3 m na západním svahu lesa v půdě pískovité s jílem. Šest plodnic bylo starých, ostatních 21 plodnic mladých. Začátkem září jsem našel v prostoru Doupov u Karlových Varů jen houby podzimní. Zajímavé, že hřibovité velké houby nebylo možno vůbec najít. Zato václavek, čirůvek zelánek, bedel červenajících, klouzků sličných, stročků a jiných podzimních jsem našel dostatek. Také několik jedlých žampionů, jeden o průměru 17 cm. V listopadu mně již po páté od roku 1949 vyrostly na dvoře čirůvky dvoubarvé. Výtrusy této houby jsem přenesl při svozu dřeva nevědomky, a aniž jsem se nějak přičinil, vyrostlo mně kolem hromady kulatiny 7 plodnic této chutné houby. Ponechal jsem je a na druhý rok jsem již mohl kolem 20 kusů sebrat. Nyní každý rok mám zajištěný sběr. Je zajímavé, že v okruhu 10 m od místa výskytu neroste žádná tráva a houby vyrůstají na místě pracovním, kde se celý rok chodí a pracuje, ovšem mimo dobu výskytu, kdy tato místa chráním.

Dr K. Rudolf:

Houby a hudba.

Zní to snad trochu paradoxně, houby a hudba, ale je tomu tak, obojí může spolu nějak souviset. I houbařství může být inspirací pro hudební dílo. Jak je možná některým houbařům-hudebníkům známo, byl to náš skladatel Zdeněk Fibich, velký milovník a opěvovatel přírody v tónech, který oslavil houbařství drobnou, ale krásnou náladovou skladbou, ojedinělou svým námětem i v hudební literatuře. Je to č. 371 třetího sešitu čtvrté řady Mistrova rozměrného klavírního díla „Nálady, dojmy a upomínky“, op. 57. Líčí v ní s nevšedním hudebním humorem a vtipem houbařovo pomalé plížení zamlklým lesem, jeho pátrání a ohlížení kolem sebe, náhlý objev hříbku (i notově vtipně zobrazeného) a radost nad ním, tiché díkůvzdání osudu za šťastný nález a opět další spěšné hledání a bloudění v lesních tišinách (viz Zd. Nejedlého Sebrané spisy, sv. 20.).

Houbaři pianisté, zahrajte si tuto technicky nenáročnou skladbu (alespoň když nerostou!) a poznáte její bezprostřední kouzlo a neodolatelný půvab.

*

Pochválíme tu i náš časopis za to, že ve své všeobecně kulturní rubrice (v přírodě a u člověka všechno souvisí) vzpomněl Sienkiewicze, S. K. Neumanna a před časem i Petra Bezruče, kteří houby a houbařství měli rádi.

Josef Rada:

Lázně — hřiby a uklidněné nervy.

Jsem nemocen se srdcem a jako pracující jsem dostal poukaz na třínedělní léčebnou péči. Nástup zněl: 10. srpna 1955, Konstantinovy lázně. Moje radost byla veliká, jednak ty lázně znám z r. 1951, kdy ze mne mrzáka udělaly zase člověka, kterého těší krásný svět a proto také, že mohu zase pracovat a chodit. Přijel jsem tedy do lázní 10. srpna. Den jak den pršelo, ale když jsem se ubytoval a druhý den ráno vyspal, svítilo slunce a bylo tak krásně, jak jen může být v lázních, které jsou v lese. A já mám tak rád les, slunce a vše, co v lese roste. Jsem totiž náruživý houbař a zde v lázních jsem si

přišel na své. Celé 3 neděle bylo krásné počasí, denně — jak jen bylo možno — jsem nosil do lázní síťovou tašku hřibů, které jsme sušili a dávali i do kuchyně. Lázeňský primář proti tomu nic nenamítal a my sušili hřiby všude, kde se dalo: na oknech, na podlaze pokoje a na postelích. Tolik hub se málokdy uvidí, co jich tam tehdy rostlo. Tři neděle utekly jako voda a já jsem se vracel domů tělesně zdráv a hlavně nervy jsem měl uklidněné. V Konstantinových lázních byla všestranná pohoda pro nemocné srdcem a nervy. Hlavní zásluhu na léčení měly lesy a hřiby!

Jaroslav Kupka:

Ze vzpomínek na ředit. litovelského gymnasia Dr Fürsta.

V jedné zahradě na okraji Litovle uviděl majitel u plotu v kopřivách něco bílého, kulovatého. Co to jen je? Aby záhadné zvíře — jak se domníval, že to je — nevyplašil, zavolal si na pomoc souseda a přidal se k nim i kolemjdoucí četník. Bylo to ještě za Rakouska, kdy četníci chodili s klobouky, zdobenými kohoutím peřím. Tento četník se ujal vedení a rozhodl po debatě, aby zajistili objevené zvíře, že je zastřelí. Namířil, vystřelil, ale nic se nedělo, žádný zvuk, domnělé zvíře sedí dál, jakoby se nic nestalo. S nasazeným bodlem se přiblížil a tu, když odhrnuli kopřivy a traviny, uviděli že je to několik koulovitých hub. Vyrostly v takové skupince, že opravdu budily dojem nějakého zvířete. Utrhli je a donesli do ředitelny gymnasia. Tam je Dr Fürst určil jako pýchavku obrovskou. Tak se s ní setkal po prvé na Litovelsku. Vyprávěl mi tuto příhodu, když viděl u mne vystavené pýchavky obrovské s nápisem jedlá, výborná na řízky. Těšilo ho, že znalost hub a celé přírody, kterou sám rozšiřoval, má dobré výsledky. Byl velmi dobrým znalcem hub. Nejraději měl nakládané havelky. Dával si je posílat ze Šumavy už uvařené, po dojití je dával do láku. Jednou mi takovou zásilku ukázal, měl na ně plechovou krabici z pocínovaného plechu, došly ve velmi dobrém stavu. Byly uvařeny jen ve slané vodě, samé maličké, ještě špičaté kusy. Za Rakouska, jak tvrdí Sm., vzpomínaje na Bezděka, měly naše školy v kultuře národa v poznávání přírody velikou účast.

Jaroslav Tušla:

Hadovka smrdutá — Phallus impudicus L.

Podivná houba — tahle hadovka! Již za svých klukovských let vyhledávali jsme s oblibou mršinou páchnoucí plodnice neobyčejné té houby, narovnávali do krabic a zastrkávali potají domácím i sousedům, hlavně pak děvčatům, na půdách pod postele a pod polštáře, což potom v noci postiženým mnoho zlosti, nám však hodně potěšení a povyražení působilo; až když míra hříchů našich byla dovršena, přicházela ke slovu tatínkova rákoska. Otec, venkovský učitel, byl nadšeným milovníkem přírody a velmi dobrým houbařem; nás tři kluky a sestru brával s sebou do přírody a tak jsem se už před více jak 40 lety s hadovkou seznámil. „Jelenka“ jsme ji tehdy říkali.

Rád vzpomínám dnes na šťastná léta dětství, na toulky v lesích českolibchavských u Ústí nad Orlicí a na první praktické „upotřebení“ hadovky v mém životě.

Dávno již minuly idylky dětských let, hadovka však nezmizela z mého života již nikdy. Je nyní v naší osmileté střední škole každoročním vítaným hostem. Děti i dospělé udivuje podivná stavba zajímavé té houby.

S nevšedním zájmem kupí se kolem vystavených „čertových vajec“ a pozorují vyrůstající třeň s páchnoucím kloboučkem. Letos nám vyrostl třeň dokonce z poloviny rozkrojeného vajíčka. I sousedé přicházeli podívat se na ten „zázrak“.

Hadovka je jednou z nejvděčnějších hub pro školní pokusnictví.

Od několika let pochutnávám si dokonce na „čertových vejcích“ i v kuchyni. Jsou sice poněkud tužší než jiné houby, jinak však chutné.

Josef Ajšman:

Jak jsem si připěstoval hřiby.

Jednou na konci léta jsme si vyšli se starým kolegou Moudrým z obce Březánky u Biliny na houby na „Kaňkov“ asi hodinu od nás vzdáleným. Přišli jsme na starý hřib, který již nebyl k potřebě. K. Moudrý chtěl ho rozkopnouti. Zadržel jsem ho, hřib opatrně otočil nožičkou vzhuru a nesl na ruce. Půda tenkrát byla rozmočena. Na poloviční cestě se nachází les, skládající se hlavně z dubů, lip, lískových keřů, smrků, borovic, habrů a ptáčnic. Patřil oseckým cisterciákům (Oseckému klášteru). Výměra asi 1 km šíře, 3 km délky. Tam tehdy hřiby nerostly nebo jen málo. V tomto lese řekl jsem Moudrému: Zde si do něj kopni. Nadhodil jsem jej a od jeho boty se hřib rozlítl na všechny strany. To se stalo na jednom konci lesíka a dnes již rostou hřiby hojně po celém lese.

L. Knauer:

Lítost a smích okolo Amanita muscaria.

Byl jsem s rodinou na prázdninách v jedné obci blíže černokosteleckých lesů.

Jak to již bývá, venkov nemá pouze své vábné krásy přírodní, ale také se zde vyskytuje kus přírody, který jest lidem více na obtíž, než ku prospěchu.

Tam, kde jsou chlévy, nacházíme i hojně much. Pro Pražana, odpočívajícího po dobrém obědě o dovolené, jsou mouchy hotová metla, nedopřávající ani klidu, což teprve spánku. Svou nespokojenost jsem nikterak neskrýval a paní máma, u které jsme bydleli, ve snaze zmírniti moji nespokojenost, přišla s dobrou radou. Povídá: „Mám kousek do lesa, zaběhnu tam a donesu muchomůrku, což potřebujeme právě mucholapky?“ Netrvalo dlouho, byla připravena miska, na kterou panímáma nadrobila muchomůrku červenou, Amanita muscaria, pěkně polila mlékem a aby lépe zachutnalo mouchám, i pocukrovala. Všetečnost člověka nedá pokoje a tak jsme zvědavě sledovali, co se bude dít.

Hejna much se pásla na připravené pochoutce se záludným obsahem. Věřte, do večera jsme vydrželi pozorovat dění okolo misky, ale ani jediná muška nepošla, měly sice tělíčka nacucaná, že se jen tak belhaly, a daly se snadno smésti a utratit. Ráno jsem misku uklidil do chodby a to přilákalo i kočku, která si na pochoutce osudně smlsla. Když jsem zpozoroval, že obsah zmizel, dal jsem jí k pití dobré mléko, a kočku jsem už nepustil s očí. Jed účinkoval, že kočka měla úplně rozšířené oční panenky, zírala před sebe a moji přítomnost nikterak nevnímala, plazila se po zemi s nataženým ocasem až k hnojišti, kde obsah žaludku zvrátila, pak se odšourala na seník.

Zdálo by se, že kočka někde v koutku ukončila svůj život. Neukončila, ale co víc, nebyla ukončena ani experimentace, protože obsah kočičího žaludku zmizel rychle a to v útrobách slepic i kohouta. Objevila to moje manželka,

avšak již ve stadiu pokročilého účinku. Všechny nás zavolala na tu podívanou. Následky byly v pravdě tragikomické, že ani zarmoucený člověk by se neudržel smíchu. Kohout i slepice se chovali, jako veselá společnost, která právě opustila nějaký noční lokál v podnapilém stavu. Kohoutovi platil náš smích nejvíce. Vrávoral s jedné nohy na druhou. Hned do prava a zase do leva, při tom strkaje do stejně se chovajících slepic. Netrvalo to dlouho a ženy si to uvědomily, a lamentovaly, že vlastně bude po slepicích najednou veta. Ještě v noci se svítilo do kurníku, zda jsou slepice ještě na živu. I pro micinku bylo lamento veliké. Sotva se však rozednilo, byly slepice i kohout na dvorku, hltali zrní, jako obvykle a tvářili se jako by se vůbec nic nestalo.

Tak končí historie s muchomůrkou červenou a jak jest patrno, byla paní-mámina experimentace opravdu jen pro kočku.

Jaroslav Podobský:

Na houbách

Příteli Jaro Miškovskému

Kdes v teplém klínu meze —
(kde jen tu píseň vzal?)
na houslích rozskřípaných
si cvrček zavrzal.

Tu v mechu dřímal lehce
hezounký křemenáč...
Radostí jsem až výskl:
»Aj, buclatý to spáč!

A datel v borovici
do taktu zabušil,
však pavouk v nízkém smrčku
tkáň hebkou tiše šil.

Vyspal ses do růžova,
už nespi, Smolíčku,
pospěš k svým kamarádům
do mého košíčku!«

(Ze sbírky »Jde jaro«, verše z let 1946—1948, Moravská lyrika 1952.)

Básník Podobský hodlá pokračovat ve své snaze o zavedení houbařské thematiky do poesie a pracuje nyní na sbírce sonetů. Přejme mu zdraví, mnoho let — příznivý vítr do plachet!

Jos. Holčák:

Co mne přivedlo ke studiu hub.

Někdy kolem roku 1930 jako lovec-začátečník (vedlejším zaměstnáním) na Slovensku obeznamoval jsem se v měsíci červnu se spády srnčí zvěře. Na volném místě mezi smrčky a bučky narazil jsem na krásnou bílou houbu, již jsem bez dlouhého rozmýšlení u spodu uřízl a opatrně vsunul do kapsy, abych si ji dal doma jako žampion upravit a na ní si pochutnal. V houbách jsem se tehdy vyznal velmi málo.

Kráčel jsem pak dále a na jedňom místě usedl, jsa zvědav, zda se v těchto místech objeví na paši srnec. Objevil se opravdu a blížil se ke mně, občas uškubávaje trávu. Nemínil jsem po něm střílet a ve vhodném okamžiku přikrčil jsem se k zemi tou stranou těla, kde v kapse byl schován můj »žampion«. Srnec se pak obloukem, nezjistiv mne, zvolna vzdálil. Povstal jsem a s lítostí zjistil, že přimáčknutím těla k zemi rozdrtil jsem, zapomněv na ni, svou houbu, a proto nezbylo nic jiného, než její pozůstatky, smíšené s kapesním smetím, jak to bývá, vytřepati z kapsy ven.

Za krátký čas zemřeli v sousední obci dva starší manželé, prý po požití jakýchsi bílých »muchotrávek«. Jat zlou tuchou, dopátral jsem se toho, co to asi za houby bylo. Dopídil se podrobnějšího popisu a zjistil, že to musela být jedině Amanita phalloides, varietas verna — muchomůrka zbělená (jarní),

která otravu přivodila. Byla to táž houba, na které jsem si chtěl také já pochutnat.

Děkoval jsem proto v duchu sv. Hubertu, patronu lovců, za své zachránění. Současně jsem si řekl: »Jak se divit smrtelné otravě dvou starších chudákůlaiků, když já, učitel, nerozeznám hub jedlých od jedovatých?« A od té doby začal jsem se zabývat soustavnějším studiem hub.

Křemenáč březový se světlečervenou hlavičkou a silnou nohou je právě v atlase Tvrzově označen chybně jako hřib osičník, je to křemenáč březový. My mu zde říkáme špičník červený a tomu hnědému se slabší nožičkou rostoucímu pod osikou říkáme „špičník hnědý". Hřib hnědý jsem slyšela jmenovat asi od 3 místních lidí zde „domácí". Maminka, která je z Příbramě, říká, ze mu v mládí říkávali v Příbrami „havíř". My jsme mu říkali „modrák", dokud jsem nepoznala pravý modrák na přednáškách. Františka Trefná

MUDr Jaroslav Vurm:

Rostou nebo nerostou, když se na ně podíváme?

Rostou i nerostou. Mé pozorování: 19. VI. 1953 nechal jsem v lese 4 hříbečky dubové velikosti bobu na dvou místech, aniž bych se jich dotkl nebo nějak porušil jejich okolí; nepřikryl jsem je. 22. VI., tedy za 3 dny jsem nález překontroloval: jeden vyrostl do výšky 6 cm a byl zdravý, ostatní tři nevyrostly vůbec a byly červivé. V tom vězí, jak dávno vysvětluje Smotlacha, záhada. Ty dny bylo teplo, vlhko, měsíc v I. čtvrti, bezvětří a bedlobytky se uplatnily.

Jar. Entlich:

Zpráva z Teplic nad Metují.

Oznamuji vám, že jsem zažil 7. V. 55 radostné překvapení. Jel jsem na kole do Dolního Adršpachu po stát. asfaltované silnici. Podle silnice v délce asi $^1/_2$ km je na stráni smrkový les. Ze zvyku jsem se díval, jest-li se již nějaká houba na okraji lesa neobjeví. Nechtěl jsem svým očím věřiti, když jsem najednou viděl malého smrže špičatého. Začal jsem hledati a našel jich celkem 11 kusů ve velikosti 4—7 cm. Měli jsme chutnou smaženici. Oznamuji vám to proto, že jsem zde v Teplici nad M. již desátý rok pravodatným houbařem a dosud jsem zde smrže nenašel. Loňského roku jsem v lesích u Březové u Broumova našel jednu velkou kotrč kadeřavou a zase více nic. Pokusím se r. 1956 (2. pětiletka!) ustaviti při OB houbařský kroužek.

Václav Melzer:

Patero houbařských přikázání.

1. Pro kuchyni sbírejte jen ty houby, které jako jedlé dobře a bezpečně znáte.
2. Houby, které považujete za nejedlé, nerozkopávejte, snad ten, kdo přijde po vás a lépe je zná, rád by je sebral.
3. Ani hub skutečně neb domněle jedovatých neničte; mnohé z nich jsou ozdobou lesa a všechny mají určité poslání v životě lesního společenstva.
4. Kolem nalezených hub, hledajíce jejich „bratříčky", nerozrývejte půdu a mech, neboť tím zpřetrháte podhoubí a zničíte úrodu houby na dlouhou dobu.
5. V lese se chovejte jako v chrámu přírody; hlomozem a zbytečným povykováním nerušte jeho velebné ticho a neplašte lesní zvěř.

Pozn.: Uveřejnil Osv. dům v Domažlicích.

Závojenka olovová roste v lese Trniny u N. Bydžova. Sbíral jsem ji tam pod duby v srpnu 1954. R. 1954 byl jsem o prázdninách v Olomouci na kurse pol. ekonomie, a chodil po lese také po stopách našeho Otruby a vzpomínal si na jeho věrnou spolupráci s prof. Sm. Josef Eberle

Obr. 37. Hřib koloděj — Boletus luridus Fries. Chutný, jedlý modrák. Doporučujeme požívat pouze po kuchyňské úpravě a ve směsi.

Bílovice nad Svitavou. Hřibů a kuřátek jsem užila letos dost a dost, lidé mi to stále nosí a také mám už pytlík hub nasušených. Byla zde moje dcera, Soňa Škodová, herečka z vinohradského divadla, dnes Ústředního divadla čs. armády. Tak jsme houby smažily, dobré polévky vařily a houby zadělané máslovou jíškou, zalitou mlékem jedly. Tu spolupráci školy (zdejší) snad po prázdninách získám. 2. VIII. 1955. Božena Neumannová

Spytihněv Krejčí:

Něco trochu veselého.

Není to sice moc veselé, spíše smutné, ale patří to jaksi do této rubriky... Tak jsem letos zjistil, že nejsem nejlepším znalcem havelek (Tricholoma portentosum Fr.) ve zdejším okolí. Jak se to stalo? V domnění, že havelka jest jedlá a chutná houba, sbíral jsem ji, pilně jedl a doporučoval ke sběru. Ona houba to sama zavinila, poněvadž jsem se jí dosud nikdy neotrávil. Snad jsem zapomněl. Letos chodím po lese s přítelem Ohrazdou, který rovněž uvěřil, že jest dobrá, a sbíral je pilně se mnou a přitom jsme zjistili zvláštní, velmi bohaté naleziště havelek. Na $^1/_2$ m² jich bylo dobrý bramborový koš — vysypaných. Proč asi, divíte se. Nu jistě tak. Někdo, kdo mi lehkověrně uvěřil, že havelka jest dobrá, jedlá, si ji nasbíral a když už ho ruce bolely od nošení, přišla neočekávaně pomoc. Potkal houbaře zkušenějšího nežli jsem já a ten ho poučil o tom, že to jsou prašivky, a poradil mu, aby to vyhodil. A sběratel pln rozhořčení proti mně, který jsem mu radil havelky-prašivky sbírati,

uposlechl a havelky vyhodil. Snad bude nyní ještě žádati ode mne náhradu ušlého výdělku za toho půl dne, po který ty havelky sbíral. A my dva? Nevzali jsme si poučení z toho, ale i nadále se vydáváme v nebezpečí otravy, opomíjíce tak výstrahy, která tam na hromadě zhnila. Jen jedno mi vrtá mozkem. Sběratel, který houby vyhodil, jistě je nesbíral po prvé, a jistě je také předtím jedl. Jak to, že se také zapomněl otráviti předtím, když je jedl!

František Procházka:

Houby v Anglii.

Konečně opět něco o mykologii. Mám známého v Anglii, kterého jsem zainteresoval pro mykologii. Mohu vám proto sdělit, že následkem deštivého počasí a hlavně velkých mlh rostly r. 1953 v Anglii houby velmi bohatě, že o tom psaly i noviny. Můj známý na můj popud pokusil se také o houbaření. Po celou dobu, až do té doby, kdy nastalo zmíněné vlhké počasí, stále psal, že přes veškeré snahy nemůže žádné houby najít. Konečně však přišel dopis, že houby rostou, že našel dokonce i hřiby a velmi si na nich pochutnal. V rodině byla ovšem velká nedůvěra a obava z otravy. Dopadlo to však vše dobře, houby se sbíraly dále a dostal jsem dokonce fotografii se hříbkem v ruce. Pokud jsem mohl zjistit, rostly tam hřiby, křemenáče, hřiby žlutomasé a j.

† Dr Fr. Smotlacha:

Jak houby sbíráme.

Již v mládí jsem sledoval růst hubných plodnic a zjistil jsem, že uřezávání, nebo nepřesné vyřezávání masitých plodnic hřibů, křemenáčů, modráků, klouzků a pod. je nesprávné. Zbytky v zemi hnijí, tím poškozují podhoubí i základy nových plodnic. V praxi to činili jen houbaři sváteční. Staří, zkušení praktičtí houbaři a houbařky plodnice uvedených druhů hub, pokud to šlo, ze země vykrucovali, jen vzácně si přitom pomáhajíce nožem (když to nešlo). Snažili se svůj sběr hub učiniti jednak nenápadným z důvodů konkurence, jednak nechtěli poškozovat podhoubí a další růst plodnic. Nikdy na př. mech kolem nalezených hřibů nerozhrabávali. Nikdo nemohl za takovýmto pokročilým houbařem zjistit, kde hřiby sbíral.

Pravé, životem podložené houbařství chrání a podporuje růst hub jedlých, avšak chrání i houby, kterých nesbíráme, chrání i celou živou přírodu — když jí aspoň trochu rozumíme. Pravý houbař je ochráncem přírody a zvláště lesa. To je zásadou všech členů a přátel (soudružek a soudruhů) z ČMS a SVŠM. To píšeme od r. 1907 na tabuli na všech našich výstavách hub.

Při sběru se mohou uřezávat houby s tenkou nohou na př. špičky, kde zbytek v zemi brzy zasychá. To je lepší než plodnice vytrhávat a vyhrabávat.

Dr J. Hlaváček:

Nová mykologická literatura.

V březnu tohoto roku vyšla dlouho očekávaná příručka systematické mykologie známého odborníka Dr Karla Cejpa, profesora biologické fakulty Karlovy university v Praze. Československí mykologové a praktičtí houbaři se tedy dočkali prvé česky psané, samostatné učebnice systematické mykologie. Poslední větší dílo o speciální

mykologii, stať o houbách v Bayerově »Speciální botanice« (v rámci Jandova »Velkého ilustrovaného přírodopisu«), výsledek společné práce Dr Aug. Bayera, Dr Karla Kaviny a Dr Fr. Smotlachy, je již po leta rozebráno a nevyskytuje se na knihkupeckém trhu. Kromě toho toto dílo, jehož druhé vydání vyšlo krátce před druhou světovou válkou, je dnes již značně zastaralé.

V minulých třiceti letech došlo v celém světě k nebývalému rozmachu vědecké mykologie, zásluhou bohatě podporovaného výzkumu hub hospodářsky důležitých, zejména původců chorob kulturních plodin a hub, užívaných v kvasném průmyslu a při výrobě antibiotik. Prohloubily se podstatně naše vědomosti o buňkách hub, jejich morfologii, rozmnožování, dědičnosti a především fysiologii a biochemii. Množství nových poznatků z těchto oborů vrhlo nové světlo na řadu otázek systematické mykologie a mělo značný podíl na přehodnocení některých systematických hledisek dosud v mykologii užívaných.

Tyto nové výzkumy se však uplatnily v příručkách a učebnicích systematické mykologie, vydaných až po druhé světové válce. V r. 1948 vyšla v New Yorku výborná příručka speciální mykologie od známých amerických mykologů Wolfa F. a Wolfa F., »The Fungi«. O rok později vyšla ve Švýcarech učebnice systematické mykologie »Die Pilze«, od proslulého švýcarského mykologa E. Gäumanna. V roce 1950 vyšla v USA výtečná příručka systematické mykologie, Besseye: Morphology and Taxonomy of Fungi. Konečně v Paříži v r. 1954 vydal F. Moreau velkou encyklopedii systematické mykologie.

»Houby« prof. Cejpa nyní vyšlé jsou z celosvětového hlediska pátou moderní příručkou systematické mykologie a třetí takovou příručkou v Evropě.

Celé dílo je rozvrženo do dvou svazků. I. díl zahrnuje hlenky (Myxomycophyta), plísně Phycomycophyta) a z pravých hub (Eumycophyta) houby vřeckaté (Ascomycetes). II. díl pak bude obsahovat houby stopkaté (Basidiomycetes) a houby nedokonalé známé (Fungi imperfecti). Kniha je psána na základě nejmodernějších výzkumů a zahrnuje celosvětovou literaturu do r. 1955. Je zaměřena především na houby hospodářsky významné. Uspořádání látky je přehledné a prozrazuje autorovy bohaté pedagogické zkušenosti. Kniha je vybavena četnými obrázky.

Několik důležitých závěrů a návrhů: 1. Syrové houby ve větším množství nejezme. Nejsme na to zvyklí. 2. Ke zkoušení jedlosti, neškodnosti a jedovatosti hub nestačí jedna plodnice a nestačí zkoušet jen houby syrové. 3. Od r. 1956 zavádí Čs. myk. společnost pro své výzkumné oblasti název „Výzkumné stanice mykologické" po příkladu „Výzkumné stanice mykologické" v Labuti u Tachova, jak ji zařídil s. A. Havel sen. r. 1952. 4. Účelná činnost názvoslovná v Čs. mykol. společnosti (lidová jména hub sbíráme od r. 1905 a uveřejňujeme je v Mykol. sborníku od r. 1919) pokračuje. 5. Voláme po zvýšení a prohloubení studia, výzkumu a popularisace přírodních věd ve všech směrech a na všech místech naší kultury školení a vědy. 6. Voláme po zvýšeném chemickém studiu aspoň hlavních hub jedlých a jedovatých. † Sm.

Kojetín. Posílám do výstavky řadu hub, zvláště kozák dubový, plžatky, holubinky atd. 25. VIII. 56. Vladimír Vláčilík

Posílám Myk. ústavu, bezplatné poradně a pro výstavku ČMS soubor hub, které právě v okolí Opavy četně vyrostly. 19. VIII. 55. Fr. Matušková

Jihlavsko má ještě staré souvislé lesy bukové a jedlové, kde podnikám na podnět Myk. sp. podrobný výzkum hub. Ten totiž není pro bukové a jedlové lesy hotov. Všichni spolupracovníci ČMS a MSB pracujte se mnou na výzkumu bučin a jedlin ve svém okolí. Napiště o tom. PhMr. K. Voneš

Krásně světlý „čerňák", t. j. hřib z příbuzenství boráku, dubáku a smrkového — B. aereus Sm., který podle Sm. roste u nás v teplých listnatých lesích, jsem našel v krásných kusech v Březové u Žebráku. A. Hollegcha

f) Spolkové zprávy.

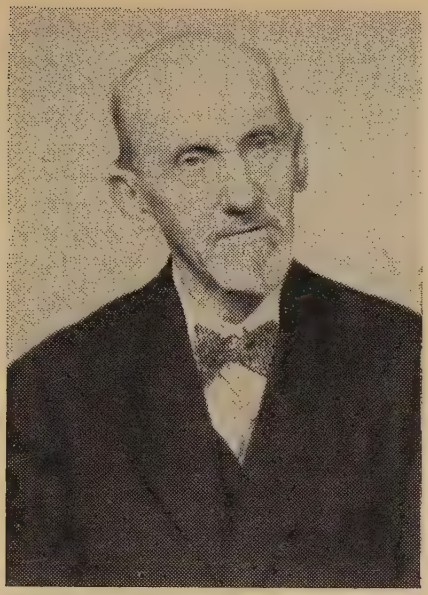

Obr. 38. Dr Robert Vávra, předseda Čs. mykologické společnosti, oslavil ve zdraví své 80. narozeniny.

† Dr F. Smotlacha:

Spolupráce Čs. mykologické společnosti se závodními kluby ROH.

Д-р Фр. Смотлаха: **Сотрудничество Чехословацкого микологического общества с клубами профессиональных союзов.**

Hned po převratu r. 1945 pracuje Československá mykologická společnost (Praha III, Karmelitská 14, tel. 67380) velmi úzce a na mnoha místech s kluby a rekreačními středisky ROH. Nemohu zde jíti do podrobností. Chci se však dotknouti hlavních forem spolupráce a požádati všechny ROH kluby, které s námi ještě nepracují, aby se spojily s našimi místními referenty, po případě aby nám dopsaly do ústředí.

Houby jsou sice vedlejší, ale velmi důležitý produkt naší země, poněvadž nám rostou samy, bez práce. Naše země »ráj to na pohled« je v houbách rájem ve skutečnosti. Prostudoval jsem valnou část Evropy, byl jsem na severu, jihu, východě i na západě a zjistil jsem, že všude rostou houby s našimi vcelku stejné, ale že jich je všude poměrně méně než u nás. Jsme země vnitrozemská, nemáme moře, ale máme přerozmanité, krásné lesy plné hub. Čs. mykol. společnost se snaží naučit náš lid dokonale znát tyto houby, aby mohl toto velké bohatství plně využít. Spojení Čs. mykol. společnosti s kluby ROH se dnes uplatňuje v mnoha směrech, z nichž se zmíním jen o hlavních.

Přednášky. V zimním období a na počátku jara, kdy ještě houby plně nerostou, konají se v ROH klubech přednášky o houbách. Jen autor této stati měl jich v posledních letech mnoho v Praze i mimo Prahu. Tak na př. v říjnu 1955 měl přednášku v závodním klubu Avia v Letňanech, kde bylo přítomno na 120 posluchačů; mnozí z nich se přihlásili do houbařského kroužku ROH klubu, který má dnes přes 200 členů.

Vycházky na houby: Jsou v běhu v řadě závodních klubů ROH a také zde jsem měl příležitost několikrát spolupracovat. Tak na př. jel jsem s jedním závodním klubem (houb. kroužkem) jejich autobusem do Dobříšských lesů, na místo, které jsem vybral. Tam jsme byli celý den a nasbírali veliké množství hub, z nichž některé přišly do závodní kuchyně, ale většina samozřejmě pro jednotlivé účastníky. Při tom jsem měl 3 přednášky, na začátku sběru, v poledne při přestávce a navečer před odjezdem. Ovšem řada závodních klubů podniká vycházky na houby pěšky nebo jezdí vlakem. Vždy je vedou naši pracovníci, referenti, kteří určují houby jedlé a hlavně jedovaté, aby nedošlo k otravám.

Poradna. K tomu slouží také naše ústřední bezplatná poradna Praha 1 - Malá Strana, Karmelitská 14, tel. 67380. Tato poradna je k disposici všem závodním klubům. Též na venkově existuje velká řada našich poraden, kroužků a odboček, které mohou určovat houby klubům ROH.

Výstavky hub za účelem poučení všeho členstva klubu ROH, má dnes mnoho našich kroužků. Příkladem budiž trvalá celoroční výstava závodního klubu Knihtisku v Praze 1, Karmelitská ul., která budí veliký zájem nejen obyvatelstva místního, nýbrž i mnoha zájemců z dalších částí Prahy, kteří sem přicházejí. A tak je tomu i v jiných střediscích v ČSR.

Výstavy. Jsou nejdůležitějším naučným a popularisačním prostředkem Čs. mykol. společnosti. Začal jsem s nimi, první na světě, v r. 1907 v Hradci Králové a v Praze r. 1912. A opakujeme je nyní každoročně. Vcelku jsem pořádal přes 200 výstav. Ovšem ústředí ČMS je následováno spolupracovníky a tak se koná houbařských výstav v ČSR každoročně několik. Loni byla na př. výstava v Pardubicích (Dr Dušánek). I tato výstava byla ve spojení se závodním klubem, kde zmíněný referent je činný.

Závodní časopisy, existující dnes v mnoha podnicích, mívají často zprávy o houbách. V budoucnu je potřeba, aby každý náš referent z klubu ROH psal zároveň do příslušného závodního časopisu. Mykologický sborník, náš časopis, vycházející od r. 1919 je učebnicí hub jedlých i jedovatých a obsahuje od svého začátku tisíce článků a obrázků. Zejména v poslední době, kdy má mnoho nových odběratelů v klubech ROH bude přinášeti i články, učící začátkům mykologie. Naučí postupně každého znát naše nejdůležitější houby jedlé i jedovaté, jejich přípravu a využití. Bylo by záhodno, aby každý závodní klub, stejně jako čítárna a knihovna podniku, odebíraly náš časopis.

Nástin činnosti Mykolog. kroužku záv. klubu ROH Chemoprojekt, Pardubice:

1. V mírném pásmu evropském a také u nás roste na 3000 druhů velkých hub. Z tohoto počtu je asi 1000 druhů hub jedlých, pro účely potravinářské dobře zužitkovatelných. Uvážíme-li, že průměrný houbař sbírá k jídlu jen 5 druhů hub, pak vidíme, jak velké bohatství hub zůstává v lese nevyužito. Nejdůležitějším úkolem praktické mykologie je proto šířiti znalost hub a jejich využití pro kuchyni.

2. Mykologický kroužek za tím účelem pořádá výstavky jedlých a jedovatých hub a upozorňuje na možné záměny. Ve stálé výstavní skříni vystavuje vzácné druhy hub, houby abnormálně vzrostlé, srostlice atd.

3. Pro zájemce o houby pořádá přednášky o houbách s praktickými ukázkami hub nebo jejich modelů či obrazů.

4. V době plné sezóny růstu co největšího počtu druhů hub pořádá vycházky do přírody za houbami. Studuje život hub v přírodě (houby parasitické, symbiotické, saprofytické).

5. Mnoho druhů jedlých hub vyžaduje zvláštní kuchyňské přípravy, proto jsou v kroužku vítány členky — kuchařky, které by mohly vyzkoušeti různé recepty na kuchyňské využití hub. Dr Dušánek, Dr Ingrisch, Jos. Švec

Vojtěch Trázník:

Vzpomínka na Josefa Otrubu.

Dne 28. XI. 1956 byly tomu čtyři roky, co nás navždy opustil zasloužilý moravský botanik Josef Otruba, známý našim čtenářům svými mykologickými příspěvky. Náš časopis přinesl o jeho úmrtí jen stručnou zmínku, věnujeme mu proto dnes tyto řádky. Jeho život je vzácným příkladem neobyčejné houževnatosti a píle, jimiž se propracoval za ztížených poměrů — byl poštovním úředníkem — na prvořadého odborníka botanika a mykologa.

Narodil se 10. III. 1899 v Náměšti na Hané, kde učitel Los na obecné škole vzbudil u něho první zálibu v rostlinách, kterou později na olomouckém gymnasiu prohloubili profesoři Polívka, autor proslulé Květeny zemí koruny české, a Dr Podpěra, pozdější profesor botaniky na brněnské universitě, nedávno zemřelý. Když byl Otruba v kvintě, přednášel Podpěra nadšeně o mešíchách a při bělomechu (Leucobryum) udělal poznámku: „Tobolky má tento mech velmi vzácně. Dám za jednu tobolku hned 5 korun". Jaké bylo Podpěrovo překvápení, když příští hodinu přinesl Otruba plný turistický vak plodného bělomechu z lesů u Náměště. Absolvoval přírodov. fakultu Mas. university při svém úřednickém povolání a po pensionování za okupace se ujal správy přírodov. musea v Olomouci, jehož se stal později ředitelem. Těžké onemocnění skončilo jeho život 23. XI. 1952.

Otruba účastnil se od stud. let. botan. průzkumu Moravy. Pracoval ve floristice, rostlinné oekologii, geobotanice a jeho bystrý duch snažil se proniknouti i do problémů fylogenese rostlinných druhů (Potentilla). Z přečetných jeho prací uvádím: Rostlinné útvary župy olomoucké (Vlastivěda župy olomoucké, Kroměříž 1930), Květena Štramberka (Štramberk 1930), Synoekologická studie o lukách Horního úvalu moravského (Práce moravské společnosti, Brno 1945) a mnoho dalších pojednání v různých věd. časopisech, zvláště také v Mykol. sborníku. Přepracoval a rozšířil Polívkův Klíč k určování rostlin, vysk. se u nás nejčastěji. Olomouc 1935. Pro Dostálovu Květenu ČSR zpracoval rod Potentilla. Mnohé jeho práce nebyly dosud uveřejněny. Jeho vědeckou práci nejlépe ocenil a seznam všech jeho prací do r. 1948 uveřejnil un. prof. Podpěra v Časopise Vlast. spolku musej. v Olomouci, 1949. Výčet jeho prací zabírá 10 stran. Zanechal cenný, mnohosvazkový herbář. Mnoho let plnil svědomitě úkol konservátora MSVU pro ochranu přírody a krajiny. Dávno již upozorňoval na škodlivost vysušování kraje odvodňováním půdy v okolí Olomouce. Od r. 1922 až do své smrti byl ředitelem olomoucké botan. zahrady. S un. prof. Kabelíkem pracoval na výzkumu antibiotik. Mykol. články psal hlavně do MSB — Časopis čs. houbařů — od I. ročníku 1919/20 do své smrti a Časopisu Vlast. spolku musej. v Olomouci. Hub byl veliký znalec, zejména po stránce biologické, sociologické a praktické. Konal veřejně botanické před-

nášky, též o houbách, vystavoval houby, pořádal výstavy a výstavky hub, vodil exkurse učitelů. V redakci MSB (ČČSH) měl vždy několik svých prací v zásobě.

Za svou vědeckou činnost byl jmenován dopis. členem Přírodov. klubu v Brně, řád. členem Moravskoslezské akademie věd přír. a čestným členem Vlast. spolku musej. v Olomouci a členem čestného výboru ČMS a MU v Praze. Byl vždy pohotový a ochotný určiti donesené neb zaslané rostliny cévnaté, mechovité a houby. Rád si o rostlinách a přírodě vůbec pohovořil. Milý, přeskromný člověk, vzácné ušlechtilé povahy.

Prameny: 1. Jar. Mastný: K padesátce Jos. Otruby (Časopis Vlast. spolku mus. v Olomouci, 1939). 2. Dr J. Podpěra: Šedesát let Jos. Otruby (Časopis Vlast. spolku mus. v Olomouci, 1949). Nejdůkladnější ocenění. 3. Dr Boh. Šula: Zemřel Josef Otruba (Sborník SLUKO, Stud. a lidových. ústav kraje Olom., 1951/53). 4. Dr Jan Kabelík: In memoriam Josefa Otruby (Lék. listy, 1953). 5. Val. Pospíšil: Odešel nám konservátor Jos. Otruba (Ochrana přírody, 1953). Poznámka. Výběr z přečetných jeho prací pro tento článek do ČČH jsem učinil podle památníku osmdesáti let Slov. gymnasia v Olomouci „Símě hořčičné", 1947, kde Otruba v seznamu abiturientů vědecky a literárně činných sám si uvádí mnou sdělené spisy jako hlavní. 25. IX. 1956.

A. Otáhal:

Zpráva o činnosti ostravské pobočky ČMS.

Činnost ostravské pobočky byla v roce 1955 dosti bohatá. Snad k tomu přispělo i to, že jsem nebyl zaměstnán a mohl jsem houbám věnovati více času, než v letech minulých.

Nejvíce času i péče bylo věnováno naší stálé výstavce hub. Za 7 měsíců bylo v ní vystaveno na 2000 kusů hub, mimo velké skupiny třepenitek, šupinovek, václavek, jakož i ostatních trsnatých hub. Jmenovek bylo 428 kusů, což znamená, že bylo měsíčně vystaveno na 60 druhů hub.

Úspěšná byla také činnost naší houbařské poradny, kterou navštívilo velmi mnoho zájemců. Nejvíce informací bylo však při výměně hub ve výstavce. Tam byl vždy zástup kolemjdoucích, kteří si se zájmem prohlédli houby a na dotazy obdrželi ihned vysvětlení.

Největší pozornosti ve výstavce těšila se pýchavka obrovská, která vážila 4,15 kg. Byla nalezena v Komenského sadě v Ostravě. Ve výstavce byla přes měsíc a potom byla vyprášena na různých místech v Ostravě a v okolí.

Rovněž srostlice 7 hřibů obecných budila veliký zájem. Fotografie této krásné skupinky byla otištěna v ostravské Nové svobodě.

Ze vzácnějších hub byly vystaveny tyto: Chřapáč bledý — Helvella pallescens. Kačenka česká — Verpa bohemica. Kustřebka fialová — Plicaria violacea. Liška kyjovitá (fialová) — Cantharellus clavatus. Liška trubkovitá — Cantharellus tubaeformis. Lupenoporka červenožlutá — Phylloporus rhodoxanthus. Muchomůrka bílá — Amanita virosa. Ryzec černohlávek — Lactarius lignyotus. Ucháč čepcovitý — Gyromitra infula.

Přednášky o houbách byly v Ostravě tři, a to: ve Vítkovicích v záv. klubu ROH jámy Jeremenko, v Hulvákách v Osvětové besedě a v Zábřehu n. O. v kulturní jizbě. Tam byla přednáška se světelnými obrazy a navštívilo ji přes 50 osob. Příští neděli byla uspořádána pro zábřežské zájemce mykologická vycházka do Kyjovic. Předpokládám, že v r. 1957 bude v Zábřehu n. O. ustaven houbařský kroužek a zřízena stálá výstavka. Naše pobočka dostala letos výborného pomocníka — mikroskop. Zakoupila nám jej Přírodovědecká společnost, k níž jsme přičleněni.

Marie Fišerová:

Naše výstava.

Tradiční Smotlachova výstava hub r. 1955, která se konala od 25. IX. do 16. I. 1955, byla velmi pěkně uspořádána na Mírovém náměstí na Vinohradech a zastoupena velkým množstvím hub jedlých i jedovatých a také krásnými choroši. Výstava se těšila pěkné návštěvě a byla stále doplňována od členů a přátel ČMS. Velký zájem byl o václavku, která po celou dobu výstavu ne a ne růst, až poslední den se tu objevila. Much. zelených bylo stále dost. Také velký zájem a poptávka byla po II. díle Sm. atlasu hub.

Tradiční podzimní výstava ČMS a MÚ, konaná v Praze od r. 1912 (dříve vždy v září v technice, od r. 1953 mimo techniku — v technice se v září již vyučuje), byla r. 1955 uskutečněna, vzhledem k pozdnímu návratu předsedy ČMS a MÚ ze sanatoria, který musel celou výstavu naplánovat a zařídit v polovině září, až koncem září, t. j. od 25. IX.—16. X. v Praze XII, ve vinohradské radnici (sídlo ONV) na Mír. náměstí s podporou vin. Osv. besedy. Výstava byla bohatě naplněna stále čerstvými houbami, obstarala je hlavně R. Smotlachová. Dr Smotlacha, Odvárka, postupně a jednotlivě i četní jiní — viz níže, a byla hojně navštívena. Na výstavě vedle pí Hladíkové, která vedla seznam návštěv, pracovaly dobrovolně, nadšeně a trvale referentky M. Fišerová (vedla výstavu v neděli), a B. Sládečková. Přednášeli, houby vysvětlovali, na výstavě pracovali, houby nosili četní členové ČMS a MÚ, zvláště prof. Smotlacha, který tu měl několik hodinových přednášek, dále Sládečková, Fišerová, Dr Hejlek, Dr Vávra, Odvárka, JUC Pavlousek.

Houby donesli a na výstavě případně i různě pomáhali (ČMS, MÚ, Sm. jim všem děkují): Bakovský, Bílková, Blecha, Bolovský, Borovský (2×), Břitilová, Čejka, Dr Doležal, Dvořáková, Hochmannová, Huterová, Jakubec, Ing. Jiránek (4×), Kašpárek, Kašpárková, Kedyk (2×), Laadt, Levný (4×), Likař, Maršíková, Míčková, Miškovský (2×), Neumannová, V. Novák (2×), Pašíková, Pavlíková, Pavlousek (4×), Pinkas, Pisingerová, Pisinger (2×), Papenheimer, Preisler, Pašková, Petránková (2×), Pecher, Rohrbacher, Soukup, Souček, Skopec (2×), Slívková, Smutný, Svoboda, Špidra (2×), Šimer, Šindelář, Švecová (5×), Tachovská, Tupa, Vtelenská (2×), Dr Zlatníček (3×) atd.

Olomouc, působiště zvěčnělého s. Otruby, význačného spolupracovníka a přítele ČMS, pokračuje v jeho mykologické práci. Zakládáme tu houbařský kroužek při „SLUKO", pořádáme přednášky (přednáší B. Knoflíček, J. Friedl atd.). Posíláme houby do MÚ (Ústřední bezplatná houbařská poradna v Praze).

Jar. Kupka, Vojt, Trázník

Několik slov k obsahu časopisu. Probírám staré ročníky, které jsem si předloni přivezl, a dělám si z nich výpisky. Je to četba vděčná a zajímavá, nemohu s tím být stále hotov. Č. Rychecký.

Václav Novák:

Jak pracuje vinohradská odbočka.

Je jednou z nejčilejších v Praze. Má v čele spolehlivý a obětavý výbor, jehož členové rádi pracují v odbočce i v ústředí. Po celý rok pořádá přednášky pravidelně každý týden, vždy v úterý, celkem se jich konalo v r. 1956 čtyřicetosm. Jen o vánocích a dovolených je klid. Odbočka má velmi schopné odborníky z řad teoretiků i praktiků, velmi obětavé, kteří referují v odbočce jak o otázkách praktického houbařství, tak i vědecké mykologie. Účastníci přednášek si odnášejí bohaté základy pro svoji houbařskou praksi a lektoři obohacují své další vědomosti. Přednášeli nám:

zesnulý doc. Dr Smotlacha, RNDr M. Pulchart, Ing. J. Kunc, RNDr J. Hlaváček, Rudolf Knetl, M. Pavlíková, J. Mothejzík, Preisler, Dr Mácha a jiní, četní z nich několikráte v roce. V zimních měsících uspořádali jsme houbařskou školu, kde se probíraly podrobně a odborně četné rody hub, srozumitelně i začátečníkům. Dále jsme uspořádali 45 vycházek za účelem sběru hub do zelené přírody, kde na místě nálezu byly podávány ihned informace a houby jednotlivě určovány. Naši členové vedli vycházky na houby, které pořádaly: Městský dům osvěty v Praze a Ústřední dům armády, a to několikráte při značné účasti po úlovku dychtících houbařů. Výstavu hub v Praze řídili většinou členové vinohradské odbočky; denně docházeli na výstavu a přinášeli čerstvé houby, takže tato výstava byla úspěšná. Uváží-li se, že v druhé polovině roku 1956 a zejména v září a říjnu houby takřka nerostly, byla výstava stále dostatečně zásobena čerstvými houbami a plně uspokojovala četné návštěvníky. Jen velká láska k houbařství a bezmezná obětavost členů ČMS udržela tradiční Smotlachovu výstavu hub v Praze po celé dva měsíce.

* *

Dobře pracují a k práci se připravují odbočky v Jablonném n. O., Kladně, Plzni, Pardubicích, Hradci Králové, Moravské Ostravě atd. Jejich zprávy uvedeme později.
Red.

Krupka. Při krajském museu v Teplicích byl na jaře letošního roku založen vlastivědný kroužek, který dnes čítá již 50 členů a ke kterému osobně přísluším. VK pořádá pravidelně každý týden různé přednášky spojené s filmem, mimo to pořádá vycházky do okolí (botanické, geologické atd.) a postupně převezme VK veškerou kulturní činnost zdejšího města. V říjnu m. r. přednesl jsem v rámci plánovaných přednášek přednášku o houbách, která se setkala s úspěchem. Dne 8. prosince 1955 opakoval jsem tutéž přednášku s úspěchem.
Václav Sobotka

Redakce prosí spolupracovníky, kteří píší na stroji a článkům pro MSB věnují velikou péči, aby přitom pamatovali na jejich úpravu pro tiskárnu a nikoliv jen pro redakci nebo pro sebe. To, co je pěkně pro oko napsané na stroji do redakce a pro známé, vyžaduje často další velikou úpravu pro tiskárnu. Pište na stroji jednoduše, řádky řídce, na jedné straně aršíku.
B. Sládečková, ing. Smotlacha

Gratulujeme k 86. narozeninám. Mezi nejstarší účastníky našich přednášek, vycházek a naší poradny houbařské (od r. 1909!) patří i pí Emilie Huspeková, členka čestného výboru starých pracovníků ČMS a MÚ, narozená 8. 2. 1871, tedy v zimě 1957 oslavující své 86. narozeniny. Patří mezi stálé návštěvníky našich pondělních přednášek.

Referent a člen čestného výboru ČMS a MÚ Fabián Fila, nadp. SNB slavil 18. I. 56 88. narozeniny. Všichni mu gratulujeme.
Smotlacha

Členem čestného výboru ČMS a MÚ jmenován náš spolupracovník a referent Václav Jirásek, narozený 24. XI. 1873, letos starý 84 léta. Posíláme mu legitimaci referenta a znalce hub.

Ref. Fr. Valkoun z Brna, starý spolupracovník ČMS, MÚ a MSB (ČČH) byl jmenován členem čestného výboru ČMS.
Dr Vávra.

Mičurinský kroužek v Zábřehu (vede s. Novotný z jedenáctiletky v Lesnici) uspořádal houbařský kurs prof. Smotlachy. Tento kurs se uskutečnil v Zábřehu pro tamní učitelstvo v říjnu 1955 s velkým úspěchem.
K. Sládek.

Ráda sbírám houby a spolupracuji s ČMS a MÚ. Chodím v létě každou neděli do lesa. Získala jsem odběratele. 15. II. 56.
Valerie Jedličková.

Škola Bušovice povede žactvo k poznávání hub vystavováním hub přinesených žáky a návodem k jejich sbírání. Spoléhá přitom ovšem na pomoc při jejich určování. Vlasta Brncová.

JUDr Antonín Zlatníček, dlouholetý referent a spolupracovník ČMS a MU a Sm., zemřel 28. XII. 55. Všichni mu zachováme čestnou a trvalou vzpomínku.

Ladislav Černohorský, náš spolupracovník ČMS, MU a Mykol. sborníku z Velkého Šenova zemřel 5. XII. 1955. Všichni mu zachováme přátelskou trvalou vzpomínku. Sm.

Ing. Vilém Nedošínský, dlouholetý spolupracovník ČMS, MU a Myk. sbor. zemřel 15. XII. 1955. Zachováme mu čestnou vzpomínku. Jeho choť Božena Nedošínská je rovněž naší referentkou. Dr Vávra

JUDr Adolf Konečný, jeden z prvních spolupracovníků Dr Smotlachy, zemřel 27. dubna 1957 ve věku 80 let v Jaroměři. Jménem Čs. mykol. společnosti rozloučil se s ním na kremaci dne 3. V. Václav Chmelík.

Milada Dvořáková.

* 21. V. 1888 — † 13. VIII. 1956

Dozněla struna žití vzácné ženy, Milady Dvořákové, sestry akademického sochaře Zdeňka Dvořáka, zemřelého v Osvětimi, referentky a členky čestného výboru Čs. mykologické společnosti. Vzdor vleklé chorobě, pro kterou byla od r. 1941 v invalidním důchodu, spolupracovala, pokud jí stačily síly, na plnění úkolů houbařského hnutí.

Narozena v Hlušicích u N. Bydžova, zdědila po svém otci, učiteli Čeňku Dvořákovi, lásku k lesu a přírodě, zálibu v houbařství a také malířské nadání, jež uplatnila při kreslení hub podle přírody. V mládí byla vychovatelkou v soukromých službách. Širšího rozhledu nabyla jako společnice akademické malířky Čechové-Liebscherové cestami v cizině, od břehů Baltického a Severního moře až po slunnou Dalmacii, Italii a Francouzskou Riviéru. Vzpomínky na baltické lázně Bansin uveřejnila svého času v Časopise čs. houbařů — Mykologickém sborníku.

Přes všecka zklamání a protivenství, kterých nezůstala ušetřena, uchovala si víru v člověka a pomáhala všude, kde mohla přiložit k dílu své pilné a dovedné ruce.

V okupaci pomáhala odbojovým pracovníkům a jen málem ušla osudu svého bratra Zdeňka, který zahynul, spolu se svou ženou, jako oběť nacismu. Odešla ve věku 68 let a přece předčasně, neb si vytyčila metu sedmdesátkou.

Byl jí vypraven pohřeb žehem 16. srpna ve strašnickém krematoriu. Mezi smutečními hosty zastupovala Čs. mykologickou společnost členka výboru pí. Vtelenská. Působilo-li tklivě již úvodem hrané Schumanovo »Snění«, zněla ještě dojemněji melodie písně »Zahučaly hory, zahučaly lesy«. Následoval procítěný proslov zástupce Spolku přátel žehu, řed. Soukupa, a nakonec píseň »Zasviť mi ty, slunko zlaté«, proložená údery hodin, dávala poslední Sbohem vlastenecké a obětavé ženě, milovnici českých lesů a nadšené houbařce. Čest její práci a pokoj jejímu popeli! Urna bude po přání zesnulé uložena do rodinného hrobu v Petrovicích u N. Bydžova.

Ať chová Novobydžovsko v úctě hrob s prstí z Osvětimi, o jehož důstojnou úpravu se postarala poslední svého rodu, Milada Dvořáková, než jí naposledy »... zahučaly lesy«! Jaro Miškovský.

Obr. 29. Coprinus picaceus (Bull.) Fr. — Nalezen v dubovém lese p. Šrusákem. Je to velmi zajímavý hník. Foto: Šrusák.

Jaro 1955. Lituji, že, ač je již 4. květen (1955), musím posílat negativní zprávu. V posledním týdnu jsem byl třikrát v lese, ale bezvýsledně. Zvláště mě překvapuje, že vynechaly březnovky, od kterých jsem si hodně sliboval při letošním vlhkém jaru. Asi se nemohly vyvinout velkým chladnem, ba mrazy, jichž jsme byli svědky v březnu a dubnu. Bedř. Kahler

Jaroslav Tušla:

O oblibě Mykologického sborníku mezi prostým lidem.

Časopis československých houbařů **Mykologický sborník** těší se u praktických houbařů neobyčejné oblibě. Příčiny toho jsou prosté:

1. **Obsah každého sešitu je vždy všestranně rozmanitý, pestrý a zajímavý.** Šťastnou myšlenkou bylo rozdělení na celou řadu oddílů (na př. oddíl **Část praktická. Houby člověku prospívající. Úprava hub. Konservace, průmysl a distribuce. Houby jako krmivo.** Nebo oddíl **Houby jedovaté, podezřelé. Otravy, nemoci a léky z hub. Ochrana před houbami.**), takže si každý čtenář „přijde na své".

2. **Časopis je psán prostě, srozumitelně, ne učeně.** Přináší cenné články, náměty, rady a zkušenosti nejen pro mykologa, ale především pro houbaře praktické, učitele, lesníky, kuchařky; je lehce pochopitelný i vyspělejším dětem.

3. **Redakce se neuzavírá ani nejjednodušším, kratičkým zprávám z řad praktických houbařů.** Není pochyb o tom, že právě tato skutečnost vydatně přispívá k oblibě Mykologického sborníku a tím i k šíření znalosti hub mezi naším lidem. Tím, že je našemu prostému houbaři dopřáno sluchu, zvyšujeme jeho zájem o mykologii, umožňujeme mu další růst a konáme tak užitečnou práci ve prospěch nás všech.

Škoda jen, že časopis nemůže být tištěn na lepším papíru; rovněž barevné přílohy v něm postrádáme. Je to list pro dělný lid.

* * *

Na návrh podaný Dr Smotlachou a naší společností v r. 1955 bude pravděpodobně již v r. 1958 vydána serie známek s mykologickým námětem. Je to námět toho druhu první na světě. Obrazy provede mistr Svolinský. V těchto dnech se jedná o tom, které houby mají býti zobrazeny. Václav Novák.

Содержание № 8—10.

а) **Систематика и общая микология.** Д-р И. Главачек: Заслуги д-ра Ф. Смотлахи. (Некролог.) Б. П. Васильков: Систематическое исследование вида Krombholzia aurantiaca (Roques) Gilbert — осиновика. Д-р И. Главачек: Грибы и азот. Д-р Ф. Смотлаха: Примечения к моим некоторым названиям.

б) **Исследование и изучение грибов, произрастающих в ЧСР.** Д-р И. Веселски: Гриб кожистый — Tylopilus alutarius (Fr) 1822. Д-р И. Главачек: Чешуйчатка великолепная — Pholiota spectabilis. — Инж. К. Кунц: Паразитная Volvaria (Knapp 1829) Ramsbottom выросшая на выставке грибов ЧСМО в 1956 г. Ярослав Зима: Бледная поганка у Орлика на Влтаве. Д-р Ф. Смотлаха: Gyrodon lividus Bull. Ярослав Вострчиль: Рядовка фиолетовая и шампиньон лесной зимой. В. Альбертин: Усердие, знания или случайность?

с) **Грибы и их использование.** Индржих Водичка: Грибы на базаре в г. Острава. Ф. Цинк: Пропагируем сбор большего числа видов грибов. Ф. Гельмер: Как быстро растут грибы. М. Когоут: Обильная находка шампиньонов. И. Мечирж: Главный сезон съедобных грибов. Богумил Кашпар: Лисичка несъедобная — Cantharellus aurantiacus Wulf.

д) **Грибы вредные и ядовитые.** И. Вотицки: Пять отравлений. В. Червены: Сообщение из Литомержиц. Э. Цанова: Приключение с опенком осенним.

е) **Разное.** О. Либиш: О моей работе. Ф. Трефна: Сбор грибов летом 1955 г. А. Червены: Заповедник радиоактивной долины возле Пештян. Я. Подобски: Мария Маерова любительница грибов.

Odběratelům časopisu! K tomuto sešitu přikládáme složenku pro ty, kteří mají nějaký dluh z dřívějška (předplatné, členský příspěvek a pod.), nebo pro ty, kteří si dosud nepředplatili ročník XXXIV (1957/8). Předplatné zůstává 20.— Kčs i když bude každý sešit (jako tento) doplněn obrázkovou přílohou na křídovém papíře. V ní budou později i barevné fotografie. Prosíme všechny své odběratele, aby nám pokud mohou předplatné zaslali již nyní.

Všechny ty, kteří mají vše zaplaceno a snad přesto dostanou omylem složenku, prosíme, aby se nezlobili a ponechali si ji na příště.

Čs. mykol. společnost děkuje předem za každý dar na vydavatelský fond. Každý odběratel a čtenář získá v r. 1957 dva nové odběratele Mykologického sborníku!

Prvý sešit nového ročníku vyjde v krátké době!

Přednášky v Praze: Každé pondělí (mimo prázdniny) přednášejí naši odborníci na Karlově náměstí v č. 17. Vysoká škola staveb. inženýrství od 19 hod.

Každé úterý koná vinohradská odbočka odb. přednášky v restauraci u Jizbů na nároží Slezské a Blanické ulice o 19.30 hod.

Vedle odborné přednášky jsou v obou případech určovány a demonstrovány přinesené houby.

Přiveďte své známé!

Vycházky za houbami do pražského okolí jsou pořádány každou neděli. Informace v ústředí tel. 673-80

Přednášky a vycházky v jiných místech se konají podle dohody. Informace v odbočkách a u referentů Čs. M. S.

Vydavatel: Čs. mykologická společnost v Praze III, Karmelinská 14, tel. 673-80. Vedením redakce pověřen Dr J. Hlaváček. Redakce a administrace tamže. — Tisknou Středočeské tiskárny, n. p., závod 01, Praha II, Hálkova 2. — Povoleno MIO 26 582/47/TO ze dne 30. září 1947. — Novin. sazba povolena řed. pošt v Praze. — Dohlédací pošt. úřad: Praha 8. Za články odborné si odpovídá každý sám. Rukopisy se nevracejí. Předplatné 20 Kčs, do ciziny 40 Kčs. Jednotlivá čísla (sešity) 5 Kčs, dvojsešit 10 Kčs. — Odběr listu lze přerušit jen včasnou výpovědí, t. j. před konečným sešitem ročníku (čili do měsíce po vyjití předposledního sešitu 4). Všechna autorská práva vyhrazena. — Číslo 8—10., str. 113—164 vyšlo v dubnu 1957. — A 173147

PLÍSEŇ, KTERÁ PŘINÁŠÍ ZDRAVÍ A SÍLU!

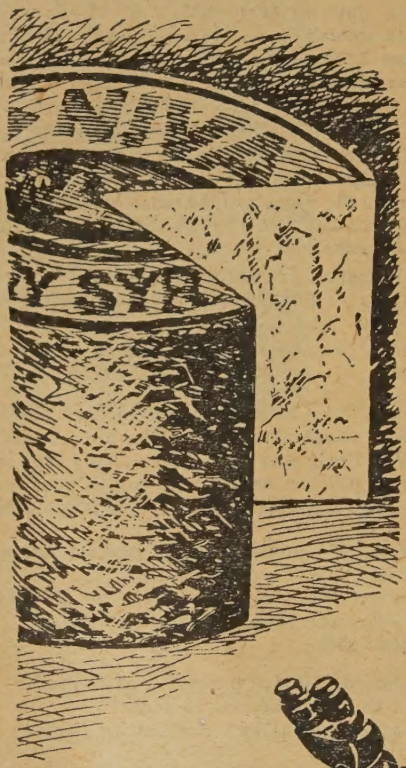

Je to ušlechtilá jedlá plíseň penicillium roqueforti, příbuzná plísni léku penicilin, obsažená v sýru NIVA.

A další přednost NIVY - vysoká kalorická hodnota: 100 gramů NIVY = 352 kalorií! Proto jíme NIVU co nejčastěji!

ZDRAVÍ, SÍLU NAJDEŠ V SÝRU!

MPPVHS MLÉKAREN